

Petar Hektorović

*Ribanje i ribarsko
prigovaranje*

eLektire.skole.hr

SADRŽAJ

Parvi dan _____	4
Drugi dan _____	22
Treti dan _____	46
Poslanica Mikši Pelegrinoviću _____	72
Karta Hektorovićevog putovanja _____	77
RJEČNIK _____	79

Gospodinu Hijeronimu Bartučeviću¹,
vitezu počtovanomu, vlastelinu hvarskomu,
Petre Hektorović
ova ribarska prigovaran'ja za milošću i za
razgovor šalje.

¹ *Hjeronim Bartučević* - Jeronim Bartučević, lat. Hieronymus Bertucius, književnik, učenjak, učitelj gramatike u gradu Hvaru. Žena mu je bila Jerkica Barbić, a Barbići su bili u rodu s Hektorovićima. Pribojević zove Jeronima *Atticus*, što znači: slavan govornik.

Parvi dan

Viteže naredni Bartučeviću moj,
Svim ljupki i medni kî znaju razum tvoj,
Koji nas svih brani u potrebe naše
I brez cvarni hrani kako zlate čaše,
Koji nas svih kruni po mnoga zlamen'ja²
Kojim smo pripuni svakoga počten'ja.
Najdoh čteć³ lipu stvar gdi mudri govore:
Brez izmine ništar dugo stat ne more
I mnoga trujan'ja koja su opora
Da budu skončan'ja ljudem do umora,⁴
I da je stvar prudna tko će vred ne sahnut,
Uzmaknuvši trudna težan'ja, oddahnut,
Kâ škodu donose kipu⁵ i živin'ju
I kriposti kose svisti i umin'ju.
I zato još pišu: za trudom daj pokoj
Tko neće na prišu skratiti život svoj.
Odlučih toga rad minutih ovih dan,
Pušćavši sve nazad, kudgodi pojti van,
Zide ostavivši, meštre i težake,
Brašno⁶ pripravivši i potrebe svake.
Videć se zapleten u stvari primile
I čudno umeten povoljno brez sile⁷

² koji nas svih kruni po mnoga zlamenja - koji nas natkriljuje mnogim krjepostima

³ čteć - čitajući

⁴ I mnoga... do umora - I mnogi poslovi koji su naporni / Ljude nasmrt iscrpljuju

⁵ kipu - tijelu

⁶ brašno - hrana

⁷ umeten povoljno brez sile - zauzet po svojoj volji, bez prisile

Kih nisam nigdar sit ni u san ni bdeći,
Mirniji moguć bit, manje se trudeći
Na Tvardalju⁸ momu koji me posvoji,
Ki, pravim⁹ svakomu, čudno me opoji,
Kim buduć savezan, kad njega napravljam,
I grad i grajski stan velekrat ostavljam,¹⁰
I sve prijatelje (toli je on jaki),
Š njimi roditelje i razgovor svaki.
Bud da kî ga vide, toli jim drag bude,
Kad u njem poside, tomu se ne čude,
Negli budu pravit: nî u tom grihote,
Svaka taj¹¹ ostavit rad ove lipote,
U kom svaki trud moj toliko me slaja
Da mi sarcu pokoj to veći poraja¹².
A sve ča se čini na božju jest slavu,
Na pomoć općini¹³, meni na zabavu,
Na utihu mojih koji će za mnom bit,
Jer je pravo svojih pomagat i ljubiti.
Li ne hteć u meni skratit mudrih svîta¹⁴
Koji su hvaljeni po svit mnoga lita,
Premda se slab čuju¹⁵, odlučih za tri dni
Da kudgod putuju, neka me doma nî.
Ter za spunit želju najдох dva ribara
(Istinu ti velju) najbolja od Hvara,
Paskoja jednoga, dobra muža i prava,
Nikolu drugoga, mlada i gizdava.
Jedan se Debelja, drugi Zet naziva,
Kim je plav postelja kad litnji lov biva,¹⁶
I uho blazina, a kad je žešći znoj,
Pitje dobra vina sarcu mir i pokoj.
Činih da plav sprave i arbor i jidro

⁸ Na mjestu koje se otprije zvalo Tvardalj gradio je pjesnik veliku zgradu istoga imena. Pjesnik ga je gradio više od 20 godina. Prvi se put spominje Tvrđalj s perivojem u poslanici koju je Vetrano-
vić pisao Hektoroviću 1539, a u oporuci od 1559-1560. Hektorović određuje što i kako treba još
dograđivati.

⁹ *pravim* - govorim

¹⁰ *Tordalj* je onda bio izvan grada, a Hektorović je stanovao u gradu. Jedna kuća s grbom Hekto-
rovića nalazi se na trgu pred glavnom crkvom. Ali je Hektorović imao kuću i u gradu Hvaru.

¹¹ *svaka taj* - sve to, tj. grad, prijatelje itd.

¹² *poraja* - stvara, rađa

¹³ *općini* - zajednici

¹⁴ *Li ... svîta* - Ali ne htjeduć u sebi se odreći savjeta mudraca (koji savjetuju odmor poslije rada)

¹⁵ *čuju* - zastarjeli oblik prezenta 1. l. jednine od glagola *čuti* (osjećati)

¹⁶ Ljeti se lovi riba (srdele) velikim mrežama za vrijeme mraka.

I vesla da stave i timun i sidro¹⁷,
I mriže tankoga tega kê padaju
Der do dna¹⁸ morskoga i putom plivaju,
I na to ubranu travu gorske paše
Ličminom vezanu da se ribe straše,
Kopitnjak¹⁹ i osti i luča zametaj²⁰
S kim će ribe bosti večer vozeć uz kraj.
Još Paskoj dovede sina za potrebe
Koji š njim prisede da buca na ribe²¹.
Svi ulizši u plav veselo pri Ploči²²,
Maknuv se kako lav Nikola van skoči.
Plesnuv se reče: nut! Věć slova ne reče,
Svivši dolami²³ skut ter domom poteče,
Kako tko ne spravi pinez punu zdilu,
Al ne zna gdi stavi dragu rič i milu.²⁴
Nitkor nās ne mnjaše²⁵ da je još u kući,
Kad se jur vraćaše veselo tekući
Noseć skrabijicu i š njom pobuk²⁶ novi
I staru mrižicu kom ježine²⁷ lovi,
Zatim tanke soli kâ se kûpī liti,
Kû trate²⁸ na stoli ljudi plemeniti.
Paskoj mu reče: poj, kanjčenicu još daj.
Rih²⁹ ja: dosti je toj, veće tud ne postaj.
Taj čas se diliše³⁰, tako se brodeći

¹⁷ *Sidro* - tako se zove sidro sa tri ili četiri kraka (grč. sideros = željezo), a drugo je *ânkora* sa dva kraka.

¹⁸ *Der do dna* - Mreža pada prema dnu zbog olova na svojem donjem rubu, a pluto je, nanizano na gornjem rubu, vuče prema morskoj površini, dok se mreža ne napne.

¹⁹ *kopitnjak* - duga motka s kliještima za vađenje *kopita*, neke vrste kamenica

²⁰ *luča zametaj* - naramak luča, tj. smolaste cijepane borovine za svijetljenje

²¹ *Koji š njim prisede da buca na ribe* - koji sjede uz njega da *buca* na ribe (v. rječnik)

²² *Ploča* - mjesto na obali, kraj današnje ribarnice u Starom gradu, gdje su se ukrkali

²³ *Dolama* - Prema slikama radnika onoga vremena, imali su naši ribari duge dolame, zahvaćene pojasom, a na nogama oširoke, kratke hlače, podvezane pod koljenom. Na glavi se obično nosila mekana, pletena, kapa, slična fesu.

²⁴ *Kako tko ne spravi pinez punu zdilu, Al ne zna gdi stavi dragu rič i milu* - kao netko tko prije izlaska iz kuće nije spremio pod ključ punu zdjelu novaca, ili ne zna gdje je stavio nečije drago pismo

²⁵ *ne mnjaše* - ne sumnjaše

²⁶ *pobuk* - sprava za *bucanje* (v. rječnik)

²⁷ *ježina* - ženka morskoga ježa (*Paracentrotus lividus*). Lovi se obično tako da se krpa stare mreže zakvači na osti, pa se tom mrežicom ježina obavije i digne s morskoga dna. Ježine se zatim razbijaju, da im se izvadi ikra, koja se jede kao poslastica.

²⁸ *trate* - troše

²⁹ *rih* - rekoh

³⁰ *diliše* - otisnuše

Junački upriše, put Kabla³¹ vozeći.
Došad u Zavalu³² parvi lov počaše.
Gdi velu ni malu ribu ne ujaše,
Jer mrižu zadiše u parvo metan'je³³
Kom se utruđiše potezat zaman'je³⁴.
Zatim popadoše kolač od kamika³⁵,
Mrižu provargoše, spustiv ga dolika
Kojim (nuti čuda) taj čas ju oddiše
I sebe od truda barzo slobodiše.
Pojdoše naprida, opet ju spuščajuć
Kud je ribam črida³⁶, pobukom bucajuć.
Toj jutro ne htiše kopitnjak ni osti,
Mrižom bo loviše tuj ribe zadosti,
Obilno sasvima ča ne bih ja mnio
Da nisam očima mojimi vidio.
Jošće nakon toga jednoć ju metaše
Varh Kabla samoga gdi ino ne ujaše
Negli uhitiše zubaca za sriću
Kî priličan biše k jednomu teliću,
Koga ne izpletoše kako ribe ine³⁷
Negli ga ojdoše³⁸ da tako počine.
Vide mi ga tada zgledat biše milo
Gdi je kako klada od pedlja mu rilo³⁹.
Vidit ga lipota, čudih se uistinu,
Kako mriža umota toliku težinu.
Vitar se podvizat tad poče odzdola⁴⁰,
Val vala dostizat: i reče Nikola:

³¹ *Kabal* je rt na otvoru Starigradskog zaliva, a prostire se u obliku poluotoka od Zavale na zapad

³² *Zavala* - uvala u Starigradskom zalivu, prva do koje su doplovili

³³ *jer mrižu zadiše u parvo metan'je* - mreža je zadjela, tj. zapela pri prvom bacanju

³⁴ *zaman'je* - zaman, uzalud

³⁵ *kolač od kamika* - prsten od kamena. Takav je kameni kolač služio kod ribanja mrežom; danas se upotrebljava prsten od željeza. Kad mreža *zadije*, onda se ona *provrgne*, tj. provuče kroz taj prsten i pušta se da prsten padne na dno, gdje je mreža zapela. Time sa mreža *oddila*, tj. otkvačila.

³⁶ *kud je ribam črida* - gdje je jato riba

³⁷ *izpletoše kako ribe ine* - manju ribu, zakačenu ili zapletenu u mreži, treba iskačiti ili isplesti

³⁸ *ojdoše* - ostaviše (u mreži)

³⁹ *rilo* - gubica

⁴⁰ *odzdola* - sa sjeverozapada; našem je pomorcu "dolje" ona strana svijeta, gdje sunce zapada, a "gore" ona gdje se sunce diže

NIKOLA

Pasko, neće nam dat smorac već loviti,
A vrime je ručat⁴¹, ča je meni mniti.
Nu jidro napravi⁴², argutlu izmi van,
I sve ino spravi, hodmo na drugu stran.

Pojdosmo jidreći od bada onoga⁴³
Po moru puzeći put kraja drugoga.

PASKOJ

Neka skratimo put, reče Paskoj, hodi
Kad je vitar u skut⁴⁴, recimo štogodi;
Štogodi najdimo, ne mučimo danas,
Čim obeselimo gospodara i nas.

NIKOLA

Ja sam vasda spravan njega veseliti
I njemu pripravan vaš život služiti.
Nudire počni ti ki si razumniji
Umin'jem i liti⁴⁵ od mene stariji.

PASKOJ

Mož' li se domislit, povij mi, jeda znaš,
Da⁴⁶ pri htij razmislit neg mi odgovor daš.
Nigdi se tužio vele biše jedan
Da je čudnu imio nesriću na svoj stan,
Bogatac budući, pun svega iman'ja
Da u svojoj kući dopade skončan'ja,
Jer ga obstupili zlohotnici bihu,
Oružjem strašili kô s sobom imihu
I da mu ujde van⁴⁷ hiža kroz prozore,
On osta savezan, jer ujti ne more.
Što ti se sad vidi, može li biti toj
Istina, besidi, ali je laž ovoj?

⁴¹ *ručat* - doručkovati; "ručak" je prvi obrok, oko 9 sati

⁴² *jidro napravi* - postavi jedro

⁴³ *od bada onoga* - do onoga rta (tj. Kabla)

⁴⁴ *kad je vitar u skut* - kad je vjetar u jedru

⁴⁵ *umin'jem i liti* - umijećem i godinama

⁴⁶ *da* - ali

⁴⁷ *ujde van* - iziđe van

NIKOLA

Ako ti ja budu povidit toj što je,
Ča ćeš da dobuđu⁴⁸, moj družo Paskoje?

PASKOJ

Pehar muškatala znaj da ćeš dobiti
Sladka i sazrila kim ti ću služiti.
S voljom dim ovoga kî nas njim uzčtuje⁴⁹
Kî će bit, vim⁵⁰, s toga vesel da te čuje.

Ja rekoh: nê jedan, da još mu dva daruj,
Ako ti po vas dan izreče pritač tuj⁵¹.

NIKOLA

O tome dobitju ja ću se minuti⁵²
I o tome pitju, da sliš' ako ć' čuti.
Znaš ko je bogatac pun blaga zadosti?
Oni ozubatac komu tî ne prosti⁵³.
Ako ć' znat je li toj ča ti ja kazuju,
Pošad mu lustre zbroj kê srebro minuju.⁵⁴
Ribam da je more dom, toj mož' viditi,
Na suhu ne more nijedna živiti.
Ribam zlohonci kî jih obstupaju
Jesu svi slovnici koji jih hitaju.
S koga riba gine oružje jest onoj:
Pritnji i travine i pobuci tokoj.
Od prozori bud znan: oka su u mriži
Kû kad iztegnu van kroz nje more biži.

Kada ja poslušah tej stvari, u taj čas
Začudivši se, stah nemalo smućen vâs.
I rekoh: bratjo mâ, svaki vas ufan stoj⁵⁵

⁴⁸ *dobuđu* - dobijem, zastarjeli oblik prezenta

⁴⁹ *S voljom dim ovoga kî nas njim uzčtuje* - govorim s privolom gospodara koji nas njim časti

⁵⁰ *vim* - znam

⁵¹ *izreče pritač tuj* - rastumači tu zagonetku

⁵² *minuti* - nije jasno da li glagol *minuti* znači *misliti* ili *proći*

⁵³ *komu tî ne prosti* - kojega nisi poštedio

⁵⁴ *Pošad mu lustre zbroj kê srebro minuju* - pošavši mu ljske zbroj, koje srebro nadilaze

⁵⁵ *svaki vas ufan stoj* - neka svaki od vas bude uvjeren

Da vam sam sasvima obezan⁵⁶ čuvši toj.
Odkle dojdoh na svit i po njem putuju,
Od sedamdeset lit daleč se ne čuju,⁵⁷
Kâ mi starost daše i ne znam odkuda
Prid mnogom ne gataše nigdar se taj čuda.
Gatku izrečenu ja bolje na svit saj⁵⁸
Ni liplje odrišenu ne slišah neg je taj.

Zatim dojidrisimo s argutlom u ruku
Kako sami htismo u najliplju luku,⁵⁹
Gdino je baščina kû sade i riju
Otca tere sina, vitezi obiju.⁶⁰
Došad, ugledasmo nepoznane gosti,
Na plav jim poslasmo svakih rib zadosti.
Kî viditi bihu razumna govora,
Naredno idihu s pokrovom odzgora⁶¹.
Oni zahvališe cić dara lovnoga,
Ter se prem diliše put Grada Novoga⁶².
I vaše težake lova nadilismo
I š njimi junake⁶³ keto tu vidismo.
Rih ja: družu mili, nač hitasmo ribe
Ča smo pozabili svi naše potrebe?
Vrime je blagovat; ča se oblinismo?
Hodmo se počtovat⁶⁴, kakono želismo.

Taj čas potekoše ter oganj snitiše,
Variše i pekoše kako sami htiše.
Tuj se pokripismo na volju brez priše⁶⁵
I pismo i jismo koliko kî htiše,
Na onu tarpezu kamenu kâ stoji
Gdino se vitezu takovu pristoji.

⁵⁶ *obezan* - zahvalan

⁵⁷ *Od sedamdeset lit daleč se ne čuju* - ne osjećam se daleko od sedamdeset ljeta (imao je tada 68)

⁵⁸ *na svit saj* - na ovome svijetu

⁵⁹ Ta "najljepša luka", kojoj Hektorović, pišući Bartučeviću, nije trebao kazati ime, može biti samo uvala Lučišće. U njoj se nalazi kuća iz 16. stoljeća koja je, jamačno, pripadala Bartučeviću.

⁶⁰ *Otca tere sina, vitezi obiju* - otac i sin, obojica vitezovi (Bartučević i njegov sin Hortensij)

⁶¹ *s pokrovom odzgora* - njihov je brod imao platneni pokrov za sunce

⁶² *Novi Grad* - danas grad Hvar (zvao se Novi Grad, nasuprot Starom Gradu)

⁶³ *junake* - momke, slugu; junak se u tom značenju i danas upotrebljava na našim otocima

⁶⁴ *počtovat* - počastiti

⁶⁵ *na volju brez priše* - po volji bez žurbe

O kolke kon vode i sâda⁶⁶ postavi,
Toj svim kî dohode i sebi pripravi.
Pod sincom⁶⁷ pri kući svi se veseleći,
Oni potičući⁶⁸, a ja sam sideći.
Paskoj nas ponudi, jer šćediti neće,
Reče: dobri ljudi, biste li što veće?
Hoćete l' od mene oni prisnac veli,
Al turtu kû žene peku na padeli,
Al da vam jajnik tuj prinesem, recite!
Nu se svaki počtuj ter se veselite.

Vazmi svaki vaju⁶⁹, rih; barže⁷⁰ ribari
Mišati ne haju s ribom marsne stvari?
Meni je ovoj dosti po nauku momu⁷¹.
Nitkor vâs ne prosti tomu ni ovomu⁷².
Sve je toj pečeno nê da se povrati,
I na plav sneseno, ner da se potradi⁷³.

Videć da neću ja, ni oni ne htiše
Neg da za drugovja hrane odlučiše⁷⁴
Nikola misleć sta; hoće l' reć al neće
Kakono nevista kâ želi odveće,
A reć se ujima neg tretom pitana
Da muža vazima, li s pomnjom iskana.⁷⁵
Nikôko mučavši sam sebe izmori,
A pak se ustavši istom progovori:

⁶⁶ *sâd* - vinograd, osobito mladi. Klaić upozorava da se ta imenica, sudeći po Hektoroviću, upotrebljavala u sva tri roda: *sad, sada, sado*.

⁶⁷ *pod sincom* - pod sjenilom, u hladovini

⁶⁸ *potičući* - trčeći

⁶⁹ *svaki vaju* - svaki od vas

⁷⁰ *barže* - možda, zar

⁷¹ *po nauku momu* - po mojoj navici

⁷² *Nitkor vâs ne prosti tomu ni ovomu* - neka nitko od vas ne poštedi ni to ni ovo (jelo)

⁷³ *ner da se potradi* - nego da se potroši

⁷⁴ *Neg da za drugovja hrane odlučiše* - nego odlučiše pohraniti za drugi put

⁷⁵ *Kakono nevista...* - poput nevjeste koja previše želi, a usteže se reći dok je treći put ne pitaju, da uzima muža kojega jako želi

NIKOLA

Svaki vâs me zabi⁷⁶, zašto mi ne daste?
Nu, recte, kamo bi ča mi obećaste?
Gdi mi je dobitje kô s trudem misleći
Najdoh, ali pitje kô dobih jidreći?

Rih: Pasko, poteci, tri⁷⁷ daj, kako rismo,
Već riči ne reci, nehote zgrišismo.
Iz manjega suda počni mu točiti,
Veći hrani onuda⁷⁸ kud ćemo hoditi.

NIKOLA

Dosti mi će jedan, neka znate, biti
Nisam toli žedan da ću tri popiti.
A svakomu vaju kad jih natočite
Po jedan pridaju, isto mi zgodite.
Učinmo zdravicu ovde mi na staru,
Recmo počasnicu oba gospodaru,
Za njim ćeš ti meni, ja tebi, čačko⁷⁹ moj,
Došad⁸⁰ se ne kreni dokle se spuni toj.

Tad Paskoj barzo je sam na plav potekal
Govoreć: dobro je, budi što si rekal.
Barzo ti poteče, a barže se vrati,
Sve se zbudi, reče, i dug da se plati.

PASKOJ

Naš gospodin poljem jizdi,
Jizda da mu je,

NIKOLA

Na glavi mu svilan klobuk,
Sinca da mu je,
U ruci mu zlatne knjige,
Družba da mu je,

⁷⁶ *svaki vâs me zabi* - svi ste me zaboravili

⁷⁷ *tri* - tri pehara muškata

⁷⁸ *hrani onuda* - čuvaj za onaj put, za onuda

⁷⁹ *čačko* - otac, kao počasni naslov starijemu drugu.

⁸⁰ *došad* - došavši (pošto dođeš s vinom)

Prid njim sluga pisan poje,
Na čast da mu je.

PASKOJ

Majka mu je lipo ime dila
Svitla sunca gledajući,
Ljuba mu je zlatom venčac vila
Uz konjika potičući.

NIKOLA

Lipo ti je, brajo, pogledati
Lipa skoka junačkoga
Gdino mi junak poskakuje
Od kamenka do kamenka,
Bila lišca pokazuje
Iza ščitka perenoga.
Iza ščitka perenoga.

Tad ja okusivši, svaki se začudi,
A oni popivši, hvala vam, rih, budi,
Kî tako pojući mene veselite,
Razgovor dajući službu mi činite.

Zatim se Paskoje obazriv u čas taj:

PASKOJ

Nut, reče, kako je baščina lipa saj!
Nut oni lipi sâd, nut tarsja onoga!
Da bi mi ovdî sad gospodara od toga,
Platih bih što godi, aj Pasko nebore,
Vêće ner tkogodi verovati more;
Dim vam starijega, i kad bih toj stekal,
Ne dim ni mlajega da bih se odrekal.

NIKOLA

Ako t' se ne grusti što je toj i nãm reć,
Nudire izusti prid nami totu steć⁸¹.

⁸¹ *prid nami totu steć* - pred nama tu stojeći

PASKOJ

Da stojim po vas dan s vami der do noći,
Neće mi nijedan, mnim, u tom pomoći.
U njemu ja čuju oni razum pravi,
Zato vas ne psuju, čuj mi ne zabavi⁸².
Jednu ću tančinu⁸³ samo da mi povi,
Za sarca lahčinu⁸⁴ pojt ću u Grad Novi⁸⁵,
Najti ga na domu, jer veselo čuje,
Priklonit k svakomu ko ga potribuje,
Za znat je l' istina i biti li more
Ali je taščina, ča slišah govore.

Rekoh ja: Paskoje, znam da s' prijatelj moj,
Rad ljubavi moje kazuj nam ča je toj.

PASKOJ

Za posluh⁸⁶ ću riti i spunit ča želiš
I sve poviditi istinom kad veliš.
U družbi se najdoh na Solinskoj rici⁸⁷
(s kimi tamo sajдох) s trima redovnicima⁸⁸.
Bud' da š njimi bihu jošće mnozi ini,
Jedan red imihu u biloj skupščini⁸⁹,
I ki jim služahu pripravni k volji njih⁹⁰
I u svem slušahu kakono starijih.
Oni tuj staviše nike cke nad riku
Na kê napraviše tarpezu veliku.
Tuj se je družina na obid⁹¹ skupila
Kon Urmanić mlina i kol njih kaštila.⁹²
Došad se umiše na same rike kraj,
Pak blagosloviše po redski običaj.

⁸² *ne zabavi* - ne zamjeri mi

⁸³ *tančinu* - teško razumljivu stvar

⁸⁴ *za sarca lahčinu* - da olakšam srce

⁸⁵ *Grad Novi* - Hvar, jer Bartučević je iz Hvara

⁸⁶ *za posluh* - iz poslušnosti

⁸⁷ *Solinska rika* - rijeka Jadro u Solinu

⁸⁸ s trima redovnicima s kojima se tamo spustih

⁸⁹ *Bud' da š njimi...* - premda s njima bijahu još mnogi drugi, jednoga reda bijahu u bijeloj skupščini (tj, pripadali su redovnicima bijelih haljina, dominikancima)

⁹⁰ *I ki jim služahu pripravni k volji njih* - i oni koji im služahu stojeći im na usluzi

⁹¹ *obid* - ručak, jelo u podne

⁹² *Kon Urmanić mlina i kol njih kaštila* - kod Urmanića mlina i kod njihovih kaštela (utvrđena kuća)

Tako i ti čini, Nikola, moj ti svit⁹³,
Tere se ne hini, jer ti ću čudo rit⁹⁴.
Kî ne zlamenuju jizbinu stavljenu,⁹⁵
Mnokrat izblaguju nepravdu paklenu.
Čul sam da tri daje blagoslov koristi
Tomu kî to hajje, dobro se uvisti⁹⁶.
Parvo se ne boji toga što t' rih sada
Da brez sumnje stoji tko brašnu zlamen dâ
I da ga otrovat ne mogu otrovi
Ni mu kû škodu dat u zdili takovi.
Zatim da tučniji bit mu će obrok taj
I kipu vridniji, pameti toj i znaj.
I ov naš gospodar (zamirah ga vide⁹⁷)
Učini taku stvar prî ner jisti side.
Pak se pokripivši, ustav se na noge
K Bogu se obrativši hvale mu dâ mnoge.
Tako i mi činimo, jer pića⁹⁸ i svaka stvar,
Očito vidimo da je toj njegov dar.
Tuj jiše i piše malo govoreći,
Zadovoljni biše, svi se veseleći.
Biše sve priprave, mlajši se dostižu⁹⁹,
Ništo teplo stave, a ništo podvižu¹⁰⁰.
Niki vino nosi u veloj bokari,
Tko će pit da prosi¹⁰¹ da se ne privari.
Vode bihu sudi kâ rikom ploviše¹⁰²,
Razloženi¹⁰³ svudi kako se gdi htiše.
Niki pogleduje, stav gdi ga svi vide,
Ako što tribuje da mu zapovide.
Neće da se krene zarčeci prid svima,
Očima da trene vrimenta ne ima.
Niki pospišuje toga kî sir starže¹⁰⁴,
Ter mu popričuje da ga nosi barže.

⁹³ *moj ti svit* - moj ti je savjet

⁹⁴ *jer ti ću čudo rit* - jer ću ti mnogo toga reći

⁹⁵ *Kî ne zlamenuju jizbinu stavljenu* - koji ne blagoslove jelo postavljeno na stol

⁹⁶ *dobro se uvisti* - dobro se uvjeri, znaj

⁹⁷ *zamirah ga vide* - doista sam mu se divio

⁹⁸ *pića* - jelo

⁹⁹ *mlajši se dostižu* - mlađi se natječu

¹⁰⁰ *podvižu* - podižu, odnose (sa stola)

¹⁰¹ *da prosi* - neka pita

¹⁰² *vode bihu...* - sudovi s vodom iz rijeke

¹⁰³ *razloženi* - porazmjешteni

¹⁰⁴ *sir starže* - uz jelo se posluživao sir koji se strugao na trenici (trenica se u Starom Gradu zove *targača*).

Nici dvorno služe riči ne imihu,
I dobro se družu kako sami htihu.
I barzo tecihu štogodi doniti,
Jer pomnjivi bihu starijim zgoditi.
Kad obid svaršiše prilipo na rici,
Ustav zahvališe Bogu svikolici.
Čudo vidit biše svim totu meu nami,
Gdi rika teciše pod naju¹⁰⁵ nogami.
Sidoše zatime da se razgovore,
Oblast davši svime reći tko što more.
Tad jedan stariji koga svak zamira¹⁰⁶,
Kako razumniji, parvi rič prostira¹⁰⁷.
Reče: bratjo, znajte, čudo vam ću reći,
Nu me poslušajte rič moju zoreći¹⁰⁸.
Riku tuj vidite barzu i duboku,
Ovde gdi sidite, ne vele široku.
Od početka vika nigdar ne pristaje,
Odkuda tolika u gorah voda je?
Da bi je sva bila polja puna i gore.
Jur bi se iztočila svej tekuć u more,
Nigdar ne stajući najmanji jedan čas,
Ni se vraćajući; ča je toj, prosim vas?
Drugi mlaji malo reče: ako ć' znati
Kako u zarcalo¹⁰⁹ sve ću ti kazati.
Mater našu ovu, po kojoj se hodi,
Koju Zemlju zovu, more svu obhodi.
Kâ ima šupljinu po mnoge načine,
Pisačje, paržinu, skrače i sadrine,
Kroz kê prohodeći more se zakriva,
Tanko se cideći tere sladko biva
Na gore uzhodi timi šupljinami,
Paka se slobodi iztičuć rikami.
Tako t' voda zgora u more dohodi,
A druga iz mora potajno uzhodi,
Tere zacić toga rike ne pristaju
Cić mora onoga kim se pomagaju.
Ne budući red taj svita od počala¹¹⁰,
Znaj da bi rika saj¹¹¹ i svaka ostala
I vela i mala, nizbardo prohode,

¹⁰⁵ naju - našim

¹⁰⁶ zamira - cijeni

¹⁰⁷ rič prostira - prostre riječi, tj. počne govoriti

¹⁰⁸ zoreći - pozorno prateći

¹⁰⁹ kako u zarcalo - tj. jasno

¹¹⁰ svita od počala - od početka svijeta

¹¹¹ saj - ova

Jur prazna ostala i bila brez vode.
Salamun kazuje da nije inako,
I toj potvarjuje¹¹² govoreć ovako:
Sve rike iz mora znajte da ističu
I opet odzgora u more dotiču.
Komu se do slova verovat sve more
Ča godi njegova pisma nam govore.
Otče, ča t' se čini ali ča ti se mni
Je li toj k istini prilično ali ni?

Koli nam drago svim toj bi naučiti,
Ja vam rit ne umim, vi ćete suditi.
Kada ga slišasmo govoreć ovako,
Barzo verovasmo da je sve toj tako.
Jer slišasmo čuda totu donesena,
Ne znamo odkuda, pritanko rečena.
Čuvši riči ovoga, ne postav, on reče:
Od puta pravoga vele si daleče,
Kako ćeš poznati po razumu tvomu,
Jer ti ću kazati način svemu tomu.
Zato nu pomuči¹¹³, tere svaki vaju¹¹⁴
Sada se nauči ča mali poznaju¹¹⁵.
Parvo ću razorit ča si govorio,
Ne ča bi moglo bit neg ča si hotio.
Dim: sve tej šupljine kê si htíl zbrojiti,
Ni mogu ni čine more sladko biti.
Jer ča u sebi nima nijedne sladkosti,
Toj ti ne vazima ni moru slanosti.
Razumni govore: tko ča nima u sebi
Da dati ne more ni meni ni tebi.
Nu da bi moglo bit, stavmo¹¹⁶ govoreći
I more se osladit tanko se cideći,
Drugu ti hoću rit neg rekoh još bolju,
Kû ćeš moć procinit sam na tvoju volju.
Je li toj istina, nu mi reci sada,
Da svaka težina zgora doli pada
Sama, dim, po sebi, po naravu svomu,
Ako ju tko ne bi siloval u tomu?
I da pojt ne more uzgora dovika

¹¹² *potvarjuje* - potvrđuje

¹¹³ *zato nu pomuči* - zato ušuti

¹¹⁴ *svaki vaju* - svaki od vas

¹¹⁵ *ča mali poznaju* - što malo njih zna

¹¹⁶ *stavmo* - pretpostavimo

Kad ju ne pomore¹¹⁷ kâ sila velika?
On reče: tako je, nî tomu protive,
Ča s' rekal dobro je i s desne i s live.
Stariji mu reče: ne budi t' sramota,
Već mi ne uteče, jer se sam zamota.
Nî li teško more, nudir ča mi ć' najti,
Misli, kako more nagoru uzajti?
Po sebi kako li rikom se stvoriti
Kad svaka ima doli težina hoditi?
Ako s' rad viditi toj dake kako je,
Nu me htij slišiti, sve znati dobro je.
Istinu ti ću reć, nijedna stvar ina
Ne čini rike teć neg sunca vrućina.
Jes' vidil vrućinu koliku moć ima,
Da svaku vlažinu pritežuć pojima¹¹⁸.
Ako li ne znaš moć jošće toj vrućini
Tere ju znati hoć', ovako učini:
Poj, vazmi gostaru (bud da se toj znaje)
Al novu al staru, istom cila da jê,¹¹⁹
Tere joj svrućí¹²⁰ dno pak garlič postaviv
U vidro vodeno k nebu dno upraviv
I prigledav bliže, vidit ćeš cić toga
Da vodu podviže iz suda onoga.
Znaš sude caklene, bantuze¹²¹ kê zovu?
Nuti slušaj mene, ter kušaj stvar ovu.
Vazam jednu stavi na golu püt tvoju,
Ino ne pripravi, al na drugu koju;
Neće ju nigdar čut¹²² ni se tim smutiti
Tvoja ni ina püt, ni ju oćutiti.
Da ako li lana užgavši staviš tuj
Malo razčešljana (kad kušáš, tad veruj),
Napuni se mesa ako ne ostine¹²³:
Znaš li zacić česa? Samo cić vrućine
Kâ ima tōku moć: ča vlažno doseže,
Ali neć' ali hoć, sve k sebi poteže.
Nu kušaj i ovo, kada je u lito,
Akoprem nî novo negli svim oćito:
Prolij malo vode gdigodi na ploću
Gdi psi ne dohode kî ju žadni loću,

¹¹⁷ kad ju ne pomore - ako ju ne pomogne

¹¹⁸ pojima - hvata

¹¹⁹ novu ili staru, samo da je cijela

¹²⁰ svrućí - zagrij

¹²¹ bantuze - čašice za puštanje krvi

¹²² neće ju nigdar čut - neće je uopće osjetiti

¹²³ ako ne ostine - ako se ne ohladi

Gdi sunce prižiže kada je sušina,
Znat ćeš kako dviže mokrinu vrućina.
Jer malo postavši¹²⁴, nećeš je viditi,
Sunce će, spuščavši zrake, nju skupiti,
Kô po morskoj vodi kupeći ne staje,
Ča u njoj nahodi vasdakrat najslaje.¹²⁵
Zatoj se ne kini, jere svojom moćju
Po vas vik toj čini i dnevom i noćju.
Jer kad je ovde noć, inude dan biva,
Svude sunčena moć brez stanka prosiva.
Potanko kad skupi dosta tej mokrine.
Oblakom zastupi¹²⁶ nas i strane ine.
Iz koga padaju dažji, snizi i grădi
Nikăda¹²⁷ po gaju, nikăd po livadi,
Po gorah najliše¹²⁸ gdino su ravnine
I stine najviše i guste planine;
Odkud pak ističu bistrimi vodami,
K moru se zamiču barzimi rikami.
Kakono tko kuha naprišno u sudu,
Često oganj duha ne praščajuć trudu¹²⁹.
Malo pridišući k ognjišču dotiče¹³⁰,
Glavnje primičući ter oganj podtiče
I kuha onu stvar po način po ovi,
Staviv joj pokriv¹³¹ zgar da ju pri gotovi.
Kad pokriva tega podvigne domala,
Ugleda da svega rosa je popala,
Koja, dam ti znati, kapljami se stvori
Ter bude kapati nizdola odzgori.
Odkud je rosa taj, nudire iziskuj,
Od one dolnje, znaj, mokrine kâ je tuj,
Kâ tanko uzhodi i neće pristati,
Dokle god nahodi pokriv na pinjati.
Salamun je dake istinu govoril
Da načine take nî nam bil otvoril¹³².
Ča ć' veće da t' reku prid ovimi oci?
Sad znaš odkud teku rike i potoci.

¹²⁴ *postavši* - počekavši

¹²⁵ *najslaje* - to je u moru slatka voda, koja ishlapljuje

¹²⁶ *zastupi* - pokrije

¹²⁷ *nikada* - nekad, katkad

¹²⁸ *najliše* - osobito

¹²⁹ *ne praščajuć trudu* - ne žaleći truda

¹³⁰ *Malo pridišući k ognjišču dotiče* - malko odahnuvši k ognjištu dohita

¹³¹ *pokriv* - poklopac

¹³² *Da načine take nî nam bil otvoril* - ali nam nije otkrio takva tumačenja

Toj nam povidivši ne zajde inamo,
On odgovorivši ovo reče samo:
Da ne bude vrime domom putovati,
Još vam bih rãd svime varh toga kazati
Ča sam čul govore razumnu glavu ja,
Kad se sad ne more, hoćemo drugovja¹³³.
Ustav se spravismo, jer vrime minuje,
Gdi ča gre, stavismo, neka se putuje.
Mi, kî toj slišasmo, kî godi tuj sidi,
Na čemu ostasmo, niktör nãs ne vidi¹³⁴.
Zato neću bit lin, do Grada ću iti
Da me on vlastelin¹³⁵ bude naučiti
Istinu od toga, zna l' pilozopiju¹³⁶,
Taj vitez od koga tõe hvale diju.
I tako t' počteno sidine nositi
I još pohvaljeno na svitu živiti.
Je li tko tuda već razuma takoga
Kî bi mi umil reć štogodi od toga?

Rih: u svoj daržavi ni jošće onuje¹³⁷
Taki se ne pravi nigdire ni čuje¹³⁸.
I filozofiju i kriposti ine
U njemu ja viju kê družu ne mine¹³⁹.
Hijeronim gospodin umom svih minuje,
Svak mu je kako sin, svak ga zna i čtuje.
Zato k njemu hodi kad imaš tuj želju,
Inud se ne brodi¹⁴⁰, čini ča ti velju.
Ča ti on pogardi ukloni se toga
A ča ti potvardi darži se onoga.
Nikola već ne da riči da se reče,
Skoči i noseć meda u satju doteče.
Pak reče: opet grem, i doni ne mala
Kus ponačeta prem s kruhom kaškavala,
Paprenjakov, vina i voća pripravi,
Tuj tko hti - užina¹⁴¹, tko ne hti - ostavi.

¹³³ *drugovja* - drugi put

¹³⁴ *Na čemu ostasmo, niktör nãs ne vidi* - što da mislimo o tome, nitko od nas ne zna

¹³⁵ *on vlastelin* - tj. Bartučević

¹³⁶ *Istinu od toga, zna l' pilozopiju* - ako zna filozofiju o tome, tj. ako je učen

¹³⁷ *onuje* - onuđe, onuda, još dalje

¹³⁸ *taki se ne pravi nigdire ni čuje* - o takvom se nigdje ne govori i ne čuje

¹³⁹ *kê družu ne mine* - koji drugi ne nadilaze

¹⁴⁰ *inud se ne brodi* - drugdje ne putuj

¹⁴¹ *užina* - jede užinu, popodnevni obrok oko 5 sati

Zatim se ustasmo i postav nikôko¹⁴²,
Sunce ugledasmo ne vele nizoko,
I pojdosmo zatoj luku prohodeći
Toj ovo i onoj tiho govoreći,
Nikada postajuć, nikad postupaje¹⁴³,
Bašćinu gledajuć, oh koli lipa je!
Onada najliše vrimena onoga,
Kada puna biše obilja svakoga.
I dobro postasmo¹⁴⁴ sve misto prohodeć,
Kasno večerasmo, jur sunce zahodeć¹⁴⁵.
Paka večeravši totu noćevasmo,
Siti¹⁴⁶ se naspavši rano se ustasmo.

¹⁴² *i postav nikôko* - i postajavši neko vrijeme

¹⁴³ *nikada postajuć, nikad postupaje* - katkad zastajkujući, katkad hodajući

¹⁴⁴ *i dobro postasmo* - i dobrano zastasmo

¹⁴⁵ *jur sunce zahodeć* - dok je sunce već zalazilo

¹⁴⁶ *siti* - do sita, do mile volje

Drugi dan

Pojdoše vozeći kude sami htihu,
Luku obhodeći gdi ju našli bihu.
K Suletu¹ gredihi daržeć se varh vitra²,
U tom višća bihu ona dva i hitra.
Bud da vitarac mal, lipotom ča znahu
Ozdol³ biše ustal, još vekši čekahu.
Malo provozivši prî ner se umori.
Riči potočivši Nikola govori:
Recimo po jednu, za vrime minuti,
Bugaršćinu⁴ srednu i za trud ne čuti⁵,
Da sarpskim načinom, moj družu primili,
Kako meu družinom vasda smo činili;
Kako da se utiče⁶, jer biše od volje,
Sam Paskoj pokliče ča može najbolje:

¹ *Sulet* - otok Šolta

² *varh vitra* - na vjetar, tj. prema strani vjetra (puše smorac, tj. maestral, jedrili su prema zapadu da ih vjetar ne bi zanio kad bi jedrili ravno na cilj)

³ *ozdol* - odozdo, tj. sa sjeverozapada. Kako se već rano pojavio slabi smorac (maestral), mogli su znati da treba očekivati jači vjetar iz tog smjera

⁴ *Bugaršćina* - *bugarščica*, *bugarštica*, *bugarkinja*, narodna lirsko-epska pjesma obično u petnaestercu ili šesnaestercu. Cvala je u Boki Kotorskoj, Dubrovniku, na dalmatinskim otocima i u užoj Hrvatskoj od 15. do kraja 18. st., kad je gotovo sasvim istiskuje epska pjesma u desetercu. Metrički oblik bugarščice došao je, po nekim mišljenjima, u hrvatske krajeve s istoka, pa je razumljivo što je Paskoj pjeva "sarpskim načinom". Izvan spomenute aree nije zabilježena njezina pojava.

⁵ *za trud ne čuti* - da ne osjetimo umora

⁶ *kako da se utiče* - kao da se natječe

PASKOJ

"Dva mi sta⁷ siromaha dugo vrime drugovala,
Lipo ti sta drugovala i lipo se dragovala,
Lipo plinke dilila i lipo se razdiljala,
I razdiliv se opet se sazivala.
Već mi nigda⁸ zarobiše tri junačke dobre konje
dva siromaha,
Tere sta dva konjica mnogo lipo razdilila.
O tretjega ne mogoše junaci se pogoditi
Negli su se razgnivala i mnogo se sapsovala.
Ono to mi ne bihu, družino, dva siromaha,
Da jedno mi biše vitez Marko Kraljeviću,
Vitez Marko Kraljeviću i brajen mu Andrijašu,
mladi vitezi
Tuj si Marko potarže svitlu sablju pozlačenu
I udari Andrijaša brajena u sardašce.
On mi ranjen prionu za njegovu desnu ruku
Tere knezu Marku potihora besijaše:
Jeda mi te mogu, mili brate, umoliti,
Nemoj to mi vaditi sabljice iz sardašca,
mili brajane,
Dokle ti ne naručam do dvi i do tri beside.
Kada dojdeš, kreže Marko, k našoj majci junačkoj,
Nemoj to joj, ja te molim, kriva dila učiniti,
I moj dil ćeš podati, kneze Marko, našoj majci,
Zašto si ga nigdar veće od mene ne dočeka.
Ako li te bude mila majka uprašati,
viteže Marko:
Što mi ti je, sinko, sabljica sva karvava?
Nemoj to joj, mili brate, sve istinu kazovati
Ni naju majku nikako zlovoljiti,
Da reci to ovako našoj majci junačkoj:
Susrite me, mila majko, jedan tihi jelenčac
Koji mi se ne hti sa drumka ukloniti,
junačka majko,
Ni on meni, mila majko, ni ja njemu.
I tuj stavši potargoh moju sablju junačku
I udarih tihoga jelenka u sardašće,
I kada ja pogledah onoga tiha jelenka
Gdi se htiše na drumku s dušicom razdiliti.
Vide mi ga mило biše kako mojega brajena,
tihoga jelenka,
I da bi mi na povrate⁹, ne bih ti ga zagubio.

⁷ *sta* - su (ostatak duala)

⁸ *već ... nigda* - ali jednom

⁹ *da bi mi na povrate* - kad bi mi se to vratilo

I kada te jošće bude naju majka uprašati:
Da gdi ti je, kneže Marko, tvoj brajen Andrijašu?
Ne reci mi našoj majci istine poništore,
Ostao je, reci, junak, mila majko, u tujoj zemlji
Iz koje se ne može od milin'ja odiliti,
Andrijašu;
Onde mi je obljubio jednu gizdavu devojku.
I odkle je junak tuj devojku obljubio,
Nikad veće nije pošal sa mnome vojevati,
I sa mnome nije veće ni plinka razdilio.
Ona t' mu je dala mnoga bilja nepoznana
I onoga vinca junaku od zabitja,¹⁰
gizdava devojka.
Li uskori mu se hoćeš, mila majko, nadijati.¹¹
A kad na te napadu gusari u čarnoj gori,
Nemoj to se prid njimi, mili brate, pripadnuti,
Da izglasa poklikni brajena Andrijaša
Bud da me ćeš zaman, brate, pri potribi
klikovati
Kada mi te začuju moje ime klikujući,
kleti gusari,
Taj čas će se od tebe junaci razbignuti
Kako su se vaskokrat, brajene, razbigovali
Kada su te začuli moje ime klikovati,
A neka da ti vidi tvoja ljubima¹² družina
Koji me si tvoga brata brez krivine zagubio!
Veseli budi, gospodaru, i vesela ti družina,
naš gospodaru!
Ova pisan da bude tvoj milosti na počten'je".

Uz toj odgovorih: Paskoje, hvala ti!
A pak Nikoli rih: bugari sada ti.

NIKOLA

"Kada mi se Radosave vojevoda odiljaše
Od svojega grada divnoga Siverina¹³,
Često mi se Radosav na Siverin obziraše
Tere to mi ovako belu gradu besijaše:
Ovo mi te ostavljam, beli grade Siverine,
moj divni grade.

¹⁰ *vinca od zabitja* - vina zaborava

¹¹ *Li uskori mu se hoćeš, mila majko, nadijati* - ali uskoro mu se možeš, mila majko, nadati

¹² *ljubima* - ljubimna, draga

¹³ *Siverin* - najvjerojatnije Turnu Severinu, rumunjski grad na lijevoj obali Dunava

Ne znam veće viju li te, ne znam veće
vidiš li me.¹⁴
Sva je tada družina barze konje uztegnula
Tere stavši Radosava družina uprašaše:
Jeda nam si, vojevodo, zle bilige¹⁵ kê vidio?
Opeta se zavratio ka gradu Siverinu.
A on mi se junakom tihim mukom ujimaše¹⁶,
Radosave,
Udrio je ostrogami junačkoga dobra konja
Tere to mi odjizdi prid junaci čarnom gorom.
I kada je bio sridi one čarne gore,
Padnuo¹⁷ je Radosave s družinom vince piti,
Da parvo to biše stražice razredio.
Istom straža pripade¹⁸ k Radosavu vojevodi,
Siverincu,
Da ti je u znanje, naju mili gospodine,
Ovo ti se brode turske kirižije karavane¹⁹,
Neka to jih pojedmo junaci razjagmiti?
Radosav mi stražici vojevoda odbesidi:
Nemojte jih poništo, družino, razjagmiti,
Da isto²⁰ jim vazmite jedno brime dobra vina,
junaci bratjo.
Lipo jim ga vazmite i dobro jim ga platite.
Lipo ga su vazeli i lipo ga su platili,
I kada su padnuli junaci vince piti,
Druga straža pripade k Radosavu Siverincu:
Zlo si vince popio, Radosave vojevodo,
Na te se je spravio Vladko udinski vojvoda²¹,
Siverinče!
Barzo mi su junaci barze konje pohitali
Tere mi su poseli junačke dobre konje.
Radosav mi ne može svoga konja uhvatiti
Zašto mu se barz konj biše po livadi razigrao.
Za njim to mi potičući vojevoda klikovaše:
Stani jure²², konju, stani jure, barzi konju,
aj davori konju,

¹⁴ *Ne znam veće...* - Ne znam hoću li te više vidjeti, ne znam hoćeš li me više vidjeti.

¹⁵ *bilige* - biljege, znakove

¹⁶ *ujimaše* - ustezaše, tj. ne htijaše odgovoriti

¹⁷ *padnuo* - stao, počeo

¹⁸ *pripade* - dođe

¹⁹ *Ovo ti se brode...* - evo ti dolaze turske kiridžijske karavane, tj. povorka natovarenih životinja

²⁰ *da isto* - nego samo

²¹ *udinski vojvoda* - iz grada Vidina u Bugarskoj, na desnoj obali Dunava

²² *jure* - jur, već

Stani jure, barzi konju, da bi, konju, zaginuo!
Kakono je meni tebe cića zaginuti.
Kada mi ga ne može Radosave sustignuti
Poklopio se je svojim šćitkom perenim
Tere mi je otašao za družinom brez konjica,
Svojom svitlom sabljicom, s vitim kopjem na ramenku,
Siverinče.
Za njim se je upustio Vladko udinski vojvoda
Na svojemu, vitez Vladko, junačkomu dobru konju.
I kad mi Radosava Siverinca sustizaše,
Smirio²³ ga biješe meju pleća udariti.
Položivši vito kopje barzu konju meju uši.
Već mi se je Radosave junački izvarnuo²⁴,
vojevoda,
Tere to mu vito kopje na peren šćitak prija²⁵,
Na peren ga šćitak prija, a sabljicom ga obsiče²⁶.
Stavši to mi vitez Vladko Radosavu uzbesidi:
Oto sam te kušao, Radosave Siverinče,
Bi li mi se umio pri potribi izvarnuti,
A sadi ti vera budi, Radosave, Vladkova,
vitežko kopje,
Da te hoću prid družinom vojevodom postaviti.
Odmetni to od sebe tvoje junačko oružje,
Neka da se meju sobom junaci pozdravimo.
Radosav mi odpasa svoju sablju junačku,
K njemu mi je pristupio Vladko udinski vojvoda
Tere mu je pričao²⁷ bele ruke vezati,
Siverincu,
A sam ga je odveo na svoje divne dvorove.
K njemu su se kupile sve devojke i neviste
I one mlajahne, družino, udovice,
Tere to mi Radosavu Siverincu klikovahu:
Aj davori, davori, Radosave Siverinče,
Mnozim ti nam si čarno ruho postavio,
vojevoda!
Već to mi je hotila nika srića Vladkova
Da te je junaka na veri privario,
I njegova t' bi ljubovca čarno ruho pronosila.
Tuj mi se je Radosavu na Vladka razžalilo²⁸,
Tere to mu junak izglasa klikovaše:

²³ *smirio* - smjerio, naciljao

²⁴ *izvarnuo* - izmakao, obranio

²⁵ *prija* - primi, zaustavi

²⁶ *obsiče* - opsiječe, tj. odreže

²⁷ *pričao* - počeo

²⁸ *Tuj mi se je* - Radosav se rasrdio na Vlatka

Neverna ti, Vladko, vera i neverna ti ljubovca,
viteže Vladko!
Kada ga je začuo vitez Vladko klikujući,
Vele t' se je na njega vojevoda razgnjivao
Ter mi je dozvao one svoje verne sluge
Kojim to je pridao Radosava Siverinca,
Tere ga je poslao junaka zagubiti²⁹.
A sada mi i vasda dobra srića s tobom budi,
naš gospodaru,
I zdravo nam svude hodi i veselo domom dojadi.

Zatim ja ne postav, zahvalih i njemu
Ter mu rih: Budi zdrav i vesel u svemu.

Tako bugarivši bolji put obrati³⁰
Htiše, jer svaršivši sedošu ručati.
Ponudiše mene da jim činju družbu³¹
Za pravi družbene³² i za čast i službu.
I kako ručaše, ne hteć se liniti,
Veselo ustaše i jaše³³ voziti.
Naprid se tiskoše, dobro napirući³⁴,
Obadva klikošu³⁵, pisam začinjući
Potiho, ne barzeć, svaki vesel i vruć,
Jedan niže daržeć, drugi više pojuć:

"I kliče devojka, pokliče devojka,
Još kliče devojka, mlada mi tere gizdava,
Mlada tere gizdava, sa brig bela devojka Dunaja:
Stani se, Šišmane, stani se, Šišmane,
Stani se, Šišmane, tere mi razbiraj glasove,
Tere razbiraj glasove ča devojka mlajahta klikuje:
Dva sta kraljevića, dva mi sta kraljevića,
Dva mi sta kraljevića od bojka ne dobegla³⁶,
Ali sta ubijena, ali sta živa odvedena?

²⁹ *zagubiti* - pogubiti

³⁰ *obрати* - odabrati

³¹ *da jim činju družbu* - da im činim društvo (kod ručka)

³² *za pravi družbene* - zbog društvenog zakona

³³ *jaše* - uzeše, staše

³⁴ *napirući* - napirući na vesla

³⁵ *klikošu* - zapjevaše

³⁶ *od bojka ne dobegla* - iz boja se ne vratila

Nisu ti ubijena, da nisu ti ubijena,
Nisu ti ubijena, da živa mi sta odvedena,
Živa sta odvedena k caru Pajazitu na Portu³⁷.
Andrijaš se moljaše, Andrijaš mi se moljaše,
Andrijaš se moljaše baši, alubaši, subaši
Ne toliko za sebe koliko za brata Lazara:
Puščaj naju, bašo, puščaj naju, bašo,
Puščaj naju, bašo, do naju mile majke,
A verom ti se mojom junačkom obetuju³⁸,
Sabljice da ne pašu, sabljice već da ne pašu,
Sabljice da ne pašu, konjica da ne jižju³⁹,
Kalujer da se postavlju, Svetoj gori da služu⁴⁰.

Kad pisan dospíše u vrime obroka,
Prem na kraj dopriše Bračkoga otoka⁴¹
Gdi voda, ne vim zač⁴², na hipe barza je,
Gdi se s Suletom Brač malo ča ne staje⁴³.
Zatim malo stavši kopit navadiše
Pak plav privezavši obid pripraviše.
Sidosmo blagovat, nič ono nič ovo,
I onim se čtovat⁴⁴ ča biše gotovo.
Za svim tuj razbiše, jur kad siti bismo,
Ježin⁴⁵ kê skupiše prem kad sisti htismo.
Nikolu odpravih zarad vèće stvari,
U mošnjju mu stavih nikôko dinari,
Njemu naredivši da ide prik gore⁴⁶,
Ništar ne šćedivši kupit sve ča more
Za našu potribu, jer mi se čini to

³⁷ *Pajazitu na Portu* - Bajezidu u Carigrad; dva su cara toga imena: Bajezid I (1347-1403), osmanski sultan, sin Murata i Bajezid II (1446-1512), koji je stolovao u Carigradu (Turci su ga osvojili 1453.); *Porta*, odn. *Visoka Porta* bio je najprije naziv za bizantsku, a kasnije za sultanovu vladu, odnosno za Carigrad

³⁸ *obetuju* - zavjetujem se, obećajem (zast. oblik prezenta 1. l.)

³⁹ *jižju* - jezdim, jašem (zast. oblik prezenta 1. l.)

⁴⁰ *Sveta gora* - Athos na poluotoku Halkidici u Grčkoj; zavjetuje se da će postati kaluđer

⁴¹ *Bračkoga otoka* - otoka Brača

⁴² *ne vim zač* - ne znam zašto. Riječ je o strujama koje se pojavljuju u tjesnacima zbog izmjene plime i oseke. Dok nastaje plima, teče voda s otvorenoga mora prema zatvorenijem dijelu, a obrnut je smjer struje kod oseke. Za vrijeme plime ide, dakle, struja kroz tjesnac između Šolte i Brača izvana unutra, tj. s juga prema sjeveru, a obrnuto kod oseke. Te su struje to brže što je veća razlika između visoke vode i niske vode, kako je to u doba uštapa i mlađa.

⁴³ *staje* - sastaje; taj se tjesnac između Brača i Šolte danas zove Splitska vrata

⁴⁴ *čtovat* - častiti

⁴⁵ *ježin...* - ježine se razbijaju da se izvadi jestiva ikra

⁴⁶ *prik gore* - preko brda

Nesladko svej ribu blagovat u lito.
I zač⁴⁷ odlučismo vele naprid iti
Ča prî vidismo za moći viditi.
On se zamaknu tja pošad kupovati,
Tuj Paskoj na me ja govore marmnjati.

PASKOJ

Zašto nis' dal ni htíl ponest kanjčenicu
S kê bi kadgod imil dobru brašnenicu?
Nahital bih kanjac, jer ovdi love se,
Procipov⁴⁸ i janjac dokle on donese.
Da sam ja kriv, budi, tej riči pustimo,
Rih, dokle on trudi, legši počinimo.
Ovdi prem u plavi pod ovim pokrovom
Sladak se san pravi pod sincom takovom⁴⁹
Kad nimamo ini zaslon tuj nadvoru,
Ni stabla ni sini na kraju pri moru.

Tako t' učinismo u sunce najvrúce,
Jer ondi ne imismo ni zida ni kuće.
I malo pospavši, barži od sokola,
Vidismo ustavši gdi grede Nikola
I š njim pastir tokoj⁵⁰ da na plav sve stave,
Noseć svaki dil svoj njegove priprave.
Zatim se spraviše, dav pastiru piti,
Kî pivši želiše k stadu svomu iti.
On se poklonivši kada hti da ide,
Ter se uputivši uzbardo otide.
Nikolu hvalismo barzo da je hodil
I dobro t' je, rismo, kupil sve ča je htíl.
Tad oni ne htiše tuj veće siditi,
Vesla napraviše ter jaše voziti.
Pojdosmo k Nečujmu⁵¹ za kušati sriću
Gdi je bil Don Dujmu stan Baništriliću⁵²
Koji Split ostavi i tamo se zavi⁵³

⁴⁷ zač - jer

⁴⁸ *procip* ili *procipac* je sir umetnut u škripac trstike ili u rascijepanu grančicu, pa se tako peče na žeravi

⁴⁹ *sladak se...* - kaže se da je sladak san pod takvom sjenom

⁵⁰ *tokoj* - također

⁵¹ *Nečujam* - uvala i mjesto na sjevernoj strani otoka Šolte

⁵² *Don* (naziv svećenika) *Dujam Balistričić* (tako ga piše Marulić) bio je Marulićev kum, kojemu je posvećena "Judita"

⁵³ *zavi* - ogrne se redovničkim ruhom

Cić božje ljubavi da ga bolje slavi,
Luku tuj obravši za njemu⁵⁴ služiti,
U svemu poznavši da će zgodna biti.
Luka je velika, vridna za življen'je
U koj su razlika mista za lovljen'je.
Kî u njoj plavi vežu liti dohodeći,
Na šest mist potežu tratu⁵⁵ tuj loveći.
Dugo vrime Marul Marko je tuj š njim bil⁵⁶,
Koga, mnim, da si čul i knjige njega čtil⁵⁷,
Kê su raznesene po sve svita kraje,
Čudno narešene, svake slasti slaje,
Kî cića umin'ja koje on imiše
I čista živin'ja svude poznan biše,
Kî svojom dobrotom kud godi je hodil
I svetim životom svim je bil drag i mil,
Svu našu okruni stranu⁵⁸ mnogom dikom
I častju napuni i hvalom velikom;
Kim je urešen bil i jezik slovinski⁵⁹
I kim se je dičil tokoje latinski⁶⁰.
Ja mnim, ona dila kâ vidih od toga
Da ti nisu bila brez Duha Svetoga,
Kî mu dâ nauk taj i razum u nj stavi
Da ga zna svaki kraj, da ga vâs svit slavi.
Marko Marul oni komu se svi čude,
Koga glas svud zvoni i cvate od svude!
Znali su, njegova pisma⁶¹ kî su čtili,
Razuma takova jesu l' gdi vidili.
O Splite čestiti, kû si sriću imil
Da s' vasda njizdo tî razumnim ljudem bil!
U tebi knjižnici⁶² mnozi se rodiše,
Veli razumnici, koji slavni biše.
Ljudi vridna broja kojih glas mukal nî⁶³,
Vasda družba tvoja bili su po sve dni,

⁵⁴ *njemu* - Bogu

⁵⁵ *trata* - mreža potegača koja se vuče po dnu

⁵⁶ *dugo vrime...* - od 1510. do 1512.

⁵⁷ *čtil* - štio, čitao

⁵⁸ *našu ... stranu* - našu zemlju

⁵⁹ *slovinski* - hrvatski jezik, u opreci prema latinskom

⁶⁰ *latinski* - Marulić je svojim djelima pisanim na latinskom jeziku u svoje vrijeme stekao veliku slavu u humanističkoj europi; djela su mu doživjela mnogo izdanja i prevedena su na mnoge jezike

⁶¹ *pisma* - spise, djela

⁶² *knjižnici* - književnici, učenjaci

⁶³ *kojih glas mukal nî* - kojima je glas jasan, tj. slavan

Kî kriposti biše svake napunjeni,
Kako sami htiše, i vele hvaljeni.
Li Marul nad svima, za reći rič pravu,
Najveću čast ima i diku i slavu.
Zvzdami meu svimi kako sja Danica
Tako t' meu mudrimi ime mu protica⁶⁴.

Oni jur svoziše sežanj dvi hiljade⁶⁵,
Kad (ne znam ča biše) žeja me napade,
Al bihu kopita uzrok, al ježine,⁶⁶
Al vručina lita, al kê stvari ine.
Rih: Žeja me tira, nu mi dajte piti.
Nije toj zamira navlastito liti.
Kad oni da dadu i da služe htiše,
Vidih velu svadu, ričmi se snitiše
Jer ne bî buklije onde ni pehara,
Jedan mre od jije, a drugi se stara.⁶⁷
Pak su se svidili⁶⁸ (stid jih biše reći)
Da su toj zabili pastiru služeći.⁶⁹
Meni tuj služiše vinca razvodnjena
Kupicom kê biše za njih ponesena,
Po krajih⁷⁰ zlačena srebra izvarasnoga,
Tegom⁷¹ napravljena, načina staroga⁷².
Počeh ja gasiti tiho tuj nezgodu,
Kî se imah sarditi i žaliti škodu.
Malo t' me griziše taj škoda takova,
Neg ča mi drag biše kî mi ga darova.⁷³
Od Damaška strane doni ga znanac moj
Meu stvari izbrane kojim ne biše broj.
Kada u njem staše vince al vodica,
Na dnu mu se sjaše s misecom Danica⁷⁴.

⁶⁴ *protica* - ističe se

⁶⁵ *sežanj* ili hvat je mjera dužine, koliko čovjek može raširenih ruku doseći. Kao stalna mjera iznosi 1 sežanj 183 cm; oni su dakle prešli oko dvije milje

⁶⁶ *al bihu...* - ili bijahu tome uzrok kopita, ili ježine

⁶⁷ *jedan mre...* - jedan umire od jeda, a drugi se brine

⁶⁸ *pak su se svidili* - zatim su se sjetili

⁶⁹ *da su...* - da su to zaboravili poslužujući pastira

⁷⁰ *po krajih* - po rubu

⁷¹ *tegom* - marom, trudom

⁷² *načina staroga* - na starinski način; možda u kasnogotičkom stilu (Fisković)

⁷³ *malo t' me ...* - Hektoroviću nije žao zbog izgubljenog pehara, nego zbog onoga koju mu ga je darovao

⁷⁴ na dnu pehara bio je ukras s polumjesecom i zvijezdom

Meštar na nj pisat hti ovu rič, ne inu:
"Gdi godi budeš ti, veseli družinu!"
Moriškimi slovi⁷⁵ toj hti upisati
Prí ner ga gotovi i zlatom pozlati.
Zabivši se⁷⁶ staše nikôko mučeci,
Nijedan ne znaše ča činit ni reći.
Tuj ne govoreći smisliše se tada,
Jedan sprid vozeći, a drugi nazada⁷⁷.
Plavju obarnuše na tihomu moru
Tere se varnuše opeta uzgoru⁷⁸.
U tome nemiru odlučise iti
Gdino se pastiru podaše napiti.
Paskoj se boleći cić toga dostojno,
Vàs taj put noseći sarce nepokojno.
Govoreći njemu: Vid se omarsismo⁷⁹,
Jere te u svemu tôko prihvalismo!
I glavom pokima rekši: mudri neće
Da se nitkor nima hvaliti odveće.
Priče⁸⁰ ga karati nemilo rad toga,
Zatim mu davati nauka dobroga.
Veće pomnju pruđi človiku imiti
Ner težec kî trudi i vele dobiti.⁸¹
Istina bo je toj i pravo t' se reče:
(pametuj svak ovoj) pomen⁸² kuću teče,
Nepomnja raztiče stoke⁸³ i velike
Kako kad ističe vodica iz rike.
Toj ve si domodar⁸⁴ ne u zloj haljini,
Sam sebi gospodar i svojoj družini,
Lahko ćeš doteći gdi s taki shode,⁸⁵
S nepomnjom ne hteći čuvat se od škode,
I znaj da ćeš tvoj stan skoro razčiniti
I ne u vele dan, hteć tako živiti.
A to (ča mogu znat) još veće činjaše,
Za sinu nauk dat koji ga slišaše.

⁷⁵ *moriškimi slovi* - maurskim, tj. arapskim slovima

⁷⁶ *zabivši se* - zbunivši se

⁷⁷ *jedan sprid...* - veslajući jedan naprijed a drugi natrag, okrenuše brodicu u mjestu

⁷⁸ *uzgoru* - prema istoku

⁷⁹ *vid se omarsismo* - Zbilja se zabunismo

⁸⁰ *priče* - poče

⁸¹ *veće pomnju...* - više čovjeku koristi biti pažljiv nego raditi kakav posao i mnogo zaraditi

⁸² *pomen* - pomnja, pažnja

⁸³ *stoke* - stečevine, imetak

⁸⁴ *toj ve si domodar* - ako li si domaćin

⁸⁵ *lahko ćeš...* - lako ćeš dospjeti tamo gdje se takvi nemarni ljudi sastaju

Nikola kî je kriv i ne gleda gori,
Koliko da nî živ riči ne govori.
Vas taj put mučavši čestokrat uzdiše.
Zatim malo stavši⁸⁶ dojdoste gdi htiše.

Kada tuj dojdosmo, nuti sriće naju⁸⁷,
Bukliju najdosmo s peharom na kraju.
Prî ner se krenuše (Paskoj ga pozire)
Njom se nategnuše na volju brez mire.
Kada se napiše našad sve tuj milo,
Kako pozabiše sve ča biše bilo.
Ter se uputiše hteći naprid iti,
Vrimena ne htiše veće tuj gubiti.
I tako vozeći na pospih nizdolu⁸⁸
Paskoj, govoreći upraša Nikolu:

PASKOJ

Hoć' mi odpivati, za mnom ne ostaje,
Ča te uprašati budu pripivaje?⁸⁹
Ako budeš htio, sve ću ti prostiti
Ča me si činio vrativ se voziti.

NIKOLA

Ča budu umiti, nu počni govorit,
U tom ti zgoditi⁹⁰ neću se umorit.

PASKOJ

Što je najstarije, nudir me nauči
I dugovičnije, rec' ter me ne muči!

NIKOLA

To je jedini Bog brez simena koren,
Kîno je sam svemog, nê rojen ni stvoren.

⁸⁶ *malo stavši* - prestadoše voziti kad su stigli blizu kraja

⁸⁷ *nuti sriće naju* - gle naše sreće

⁸⁸ *na pospih nizdolu* - dalje prema zapadu

⁸⁹ *Hoć mi ...* - Hoćeš li mi otpijevati, ne zaostajući za mnom, ono što ću te pitati pripijevajući?

⁹⁰ *zgoditi* - ugađati

PASKOJ
Da najliplje što je?

NIKOLA
Oto vas ovi svit,
Po Bogu jerbo je vaskolik stvoren bit.

PASKOJ
Da najveće ča je? Odgovor daj barži!

NIKOLA
Sam znaš misto⁹¹ da je, jer svaka uzdarži⁹².

PASKOJ
Nu najbarže što je? Reci mi da viju⁹³.

NIKOLA
Mišljen'je jest moje i tvoje i sviju,
Kô svuda protiče, kô svude prohodi⁹⁴,
Koje se promiče po suhu i po vodi.

PASKOJ
Da najjače ča je?

NIKOLA
Od tih čim svit plodi,
Potriba jača je, jer svaka nathodi⁹⁵.

⁹¹ *misto* - prostor

⁹² *jer svaka uzdarži* - jer sve stvari sadrži

⁹³ *da viju* - da znam

⁹⁴ *Kô svuda protiče, kô svude prohodi* - Koje svuda projuri, koje svuda prolazi

⁹⁵ *Od tih čim...* - Od onoga čime rađa svijet, najjača je potreba, jer sve nadilazi.

PASKOJ

Da što je vridnije⁹⁶? I toj mi kazuj sad,
Ali razumnije? Zašto sam znati rad.

NIKOLA

Razumno je vrime, svaka iznahodi⁹⁷,
Vele teško brime oblahča kadgod⁹⁸.
A k tomu vridno jest nad svaka od svita,
Časa ne more sest, najbarže prolita⁹⁹.
Prohodi ne stajuć ter se ne povraća,
Blag jest kî ga znajuć u dobro sve straća¹⁰⁰.

PASKOJ

Nudire totu stan' ter mi rec' ako hoć':
al je bil parvo dan ali je bila noć?

NIKOLA

Kî bihu razumni oni tako riše.
I meni se toj mni da prija noć biše.

PASKOJ

Rec' mi: mučno što je i lahko, ako viš¹⁰¹?
Jer bih rad oboje toj meni da poviš.

NIKOLA

Svakomu mučno je sama sebe znati,
A zatim lahko je družih pokarati.
Mučno je i onoj potajno daržati
Ča ti prijatelj tvoj bude povidati.
I još stvar trudna je, hteć pokojan¹⁰² biti,
Vrime kô ostaje dobro razdiliti,
I psovke podniti kê budu rečene,

⁹⁶ *vridnije* - vrednije, marljivije

⁹⁷ *vsaka iznahodi* - sve otkriva

⁹⁸ *vele teško...* - Vrlo teško breme katkada olakša

⁹⁹ *časa ne more...* - Ni časa ne može stati, najbrže prolijeće

¹⁰⁰ *blag jest...* - Bogat je onaj koji ga, znajući ga, cijelo troši na dobro!

¹⁰¹ *rec' mi...* - Reci mi što je teško a što lako, ako znaš

¹⁰² *pokojan* - spokojan, miran

Sarce ne imiti ni misli smetene.
Mučno se još ima¹⁰³, premda ćeš ne htiti,
Licem i očima zlobu ne odkriti.

PASKOJ

Je l' kô dilo veće al može li biti
Ner u greb¹⁰⁴ ležeće tilo uskrišiti?

NIKOLA

Veće čini oni od čuda takoga
Kî sebe ukloni od griha smartnoga.
Tilu život dati manje će toj biti,
Jer će li nestati i opet umriti.
Da tko dušu shrani i grihom otima,
Oni stvar obrani kâ konca ne ima.

PASKOJ

Što s' ridko vidio na svitu ovomu.
Ako s' procinio u življen'ju tomu?

NIKOLA

Ridko ti ovo gre, vladavac kî dere,
Starosti da dopre zal i pun nevere.

PASKOJ

Kako ćemo moći mi pravo živiti,
U dne i u noći pohvaljeni biti?

NIKOLA

Ako uzpomnimo sebe ukloniti¹⁰⁵
U čemu vidimo družih prigrišiti.

¹⁰³ *mučno se još ima* - drži se da je još teško

¹⁰⁴ *u greb* - u grobu

¹⁰⁵ *sebe ukloniti* - kloniti se

PASKOJ

Kom kripostju bude mlad človik ponišan¹⁰⁶?

NIKOLA

Ako on ne bude nigdare zališan¹⁰⁷.

PASKOJ

Da ča se nahodi u mužu i ženi
Ča prudi i škodi? Nudire rec' meni!

NIKOLA

Jazik je, da znaš, toj dobro i zlo voće
Ki po običaj svoj govori što hoće.

PASKOJ

Da čim se jizbine i pitja slačaju?

NIKOLA

Ne znam stvari me nere glad i žaju.

PASKOJ

Umiš li mi riti: kâ su božja dila
Meu nami činiti koja mu su mila?

NIKOLA

Njegovo dilo je oholih snižiti¹⁰⁸,
Umiljenih toje gori uzvišiti.

PASKOJ

Htij mi poviditi, ako t' je od volje:
Na svitu činiti ča nam je najbolje?

¹⁰⁶ *kom kripostju...* - koja će krepost uznijeti mladog čovjeka?

¹⁰⁷ *zališan* - neumjeren

¹⁰⁸ *snižiti* - poniziti

NIKOLA

Toj moreš sam znati, mene ne prositi:
Dobro dilovati i dobro živiti.

PASKOJ

Da ča se nahodi potajno i duboko
K čemu ne dohodi umin'je visoko¹⁰⁹?

NIKOLA

Kê dojt i imaju al prave al krive,
Stvari se ne znaju, jere su sumljive¹¹⁰.

PASKOJ

Ča je ljudem sladko i milo odsvude,
I ljupko i gladko¹¹¹?

NIKOLA

Ufan'je kim žude¹¹².

PASKOJ

Rec' mi: kada vesel človik vele biva?

NIKOLA

Kada je s mirom sel ter čagod dobiva.

PASKOJ

Kâ t' se najbolja plav i brez sumnje vidi?¹¹³

¹⁰⁹ *umin'je visoko* - visoki um

¹¹⁰ *sumljive* - neizvjesne, nesigurne

¹¹¹ *gladko* - lako

¹¹² *ufan'je kim žude* - nada za kojom žude

¹¹³ *kâ t' se...* - koji ti se brod čini najboljim i najpouzdanijim?

NIKOLA

Kâ dugo putovav, došad doma, sidi¹¹⁴.

Čudno ti mi biše Nikolu viditi
Gdi hip ne pridiše¹¹⁵ ni stane misliti.
Paskoj ga uprašāše i dobri postajuć¹¹⁶,
On odgovaraše taj čas odpivajuć.
Sedši užinaše dobro se napivši,
Malo počivaše, meu sobom šalivši.
Vesla popadoše vozeći još bolje,
Na izmin kličošē¹¹⁷ opet s dobre volje.

PASKOJ

Jesu l' ča vridniji mudri i umići

Al ča nevridniji kî su neumići?

NIKOLA

Kî su naučeni¹¹⁸, vridni će se zvati
Kako zrak sunčeni jer se budu sjati,
I koji nastoje tuj kripost imiti,
Druzih sve dni svoje na dobro učiti,
S timi svitlinami vasda će živiti,
Skladni¹¹⁹ će s zvezdami nebeskimi biti.
Tôka je od jednoga k drugomu prilika¹²⁰
Kolika od živoga do martva človika.
I konji povodni¹²¹ kî jizdit umiju
Veće su ugodni negli kî se rijū¹²².

¹¹⁴ *kâ dugo putovav...* - Koji, došavši kući nakon duga putovanja, miruje.

¹¹⁵ *ne pridiše* - bez predaha

¹¹⁶ *i dobri postajuć* - i dosta zastajkujući

¹¹⁷ *na izmin kličošē* - naizmjence zapjevaše

¹¹⁸ *naučeni* - učeni

¹¹⁹ *skladni* - jednaki

¹²⁰ *prilika* - sličnost

¹²¹ *povodni* - zauzdani

¹²² *kî se rijū* - koji se ritaju, opiru

PASKOJ

Oni lašci veli da ča dobivaju
Ki gredu veseli dokle jih poznaju¹²³?

NIKOLA

Toj će dobivati kad pravo govore
Da jim verovati ništor se ne more.

PASKOJ

Ča se barzo stara ter izgubi zlamen¹²⁴
Kakono i žara¹²⁵ udrena o kamen?

NIKOLA

Barzo se staraju sva dobra činjen'ja¹²⁶
Ako ne imaju česta ponovljen'ja.

PASKOJ

Reci mi: ufan'je je l' čemu ali ni?

NIKOLA

Jest, kako i spanje kad se što lipo sni.

PASKOJ

S prijatelji sami kaki ćemo biti?

NIKOLA

Kakovih njih s nami želimo imiti.

PASKOJ

Zač su draži svudi vasda od počala¹²⁷
Ki su lipi ljudi i kipa pristala?
Zašto je milije š njimi govoriti,

¹²³ *ki gredu veseli...* - koji idu veseli dok ih ne spoznaju, prozru

¹²⁴ *zlamen* - značenje, vrijednost

¹²⁵ *žara* - zemljan sud za spremanje ulja

¹²⁶ *dobra činjen'ja* - dobra djela

¹²⁷ *od počala* - od početka, tj. uvijek

Toj ti se ne krije, sidit i hoditi,
Ner kî su mardavi, neslani i tromi
Al kî su garbavi i kljasti i hromi?

NIKOLA

Ostav' tej beside neka toj pitaju
Kî sunca ne vide i oči nimaju.

PASKOJ

Mislidir¹²⁸ u tebi: tko će se ženiti,
Lipu l' ima sebi ženu izprositi?

NIKOLA

Ako grubu¹²⁹ najde, mučan¹³⁰ je sasvima,
Jer u tugu zajde kâ lika ne ima.
Ako l' lipu jame, nač more iziti¹³¹,
Molim te neka me..., ino t' neću riti.

PASKOJ

Da koga dopade nekorisna žena
Al kû mu nasvade¹³² da je nepočtena,
Nevesel o tomu¹³³ kad bude toj znati
Koji lik zlu svomu on ima iskati?

NIKOLA

Ja ga ništar bolje ne vim naučiti
Ner take nevolje tarpeć podnositi.
Inako čineći porugan će biti,
Hodeć i ležeći sraman će živiti.

¹²⁸ *mislidir* - misli der

¹²⁹ *grubu* - ružnu

¹³⁰ *mučan* - jadan, nesretan

¹³¹ *nač more iziti* - na što to može izaći

¹³² *nasvade* - osvade, prokažu

¹³³ *o tomu* - zbog toga

PASKOJ

S takimi trudniji dano je život vaš¹³⁴
I vele mučniji negli je smartni čas?

NIKOLA

Komu je mučno toj i neće podnesti,
Čuvaj se i nemoj u to se zaplesti.

PASKOJ

Ča se je najbolje ljudem naučiti?

NIKOLA

Zlobe i svojevolje pridnje odučiti.¹³⁵

PASKOJ

Zašto zlato blidi tere nima mira?

NIKOLA

Jere ga svak slidi i hlepi i tira¹³⁶.

PASKOJ

Reci mi zatime, oddahnuvši malo,
Obrokovat vrime kada je pristalo?

NIKOLA

Vrime blagovati bogatu najbolje
Jest (ča mogu znati) kad mu gre od volje,
A ubogu se dâ vrime kad uzmore
I kad se dogoda al bolje al gore.

PASKOJ

U čem je dovika zla najveće mnoštvo?

¹³⁴ s *takimi...* - zar s takvima [ženama] nije teži sav život

¹³⁵ *zlobe i...* - odučiti se od zloba i prijašnjih samovolja

¹³⁶ *hlepi i tira* - želi i tjera (lovi)

NIKOLA

Kad stara človika pritisne uboštvu.

PASKOJ

Kô t' je draže vino od svih ča se čuje?

NIKOLA

Veruj mi, ne ino ner kô se daruje.

PASKOJ

Rec' mi: kakov je pas i koje je ćudi?

NIKOLA

Lačahan skakće vās, igra se i trudi,
Da sit ćud promini, režljiv je k svakomu,
Priličan se čini ogaru velomu¹³⁷.

PASKOJ

Koja zvir najgore ujida i rani,
Koj se nitkore vasda¹³⁸ ne obrani?

NIKOLA

Od divjih jest zviri nesramni laživac,
I kî dobrih tiri¹³⁹, zlobni razpravljivac¹⁴⁰;
A od pitomih on kî vuhleć¹⁴¹ i mažuć
Zvoni himbeni zvon prijatelj se kažuć.

PASKOJ

Da ča je reći htíl ričmi brez otvora¹⁴²
Koje je govoril mudri Fitagora¹⁴³?

¹³⁷ *ogaru velomu* - velikom lovačkom psu, hrtu

¹³⁸ *vasda* - nikada (u niječnoj rečenici)

¹³⁹ *tiri* - zatire

¹⁴⁰ *razpravljivac* - ogovarač

¹⁴¹ *vuhleć* - laskajući

¹⁴² *ričmi brez otvora* - zagonetnim riječima

¹⁴³ *Fitagora* - Pitagora, grčki filozof i matematičar

Nemoj dupsti oganj oštarjem od noža
Ča god se stavi na nj, skončaje, ne množa.
Općena stanjica nima se pustiti¹⁴⁴,
Ni lasno desnica k svakomu kloniti.
Kad vlase podstrižeš, nad ustrižci ne stoj,
I nohte obrižeš, ni na nje mokrit poj¹⁴⁵.
Protiv suncu stati nimaš¹⁴⁶ kad govoriš,
Jer ćeš se kajati kad usta otvoriš.
Da ča je htíl reći, ne hteć da svi znaju,
Razumno učeći da mudri uganjaju?
Uklon' se i biži i nemoj to dati¹⁴⁷,
Svej¹⁴⁸ u jednoj hiži lastovicam stati.
Čin' da t' se pohvata ruka lug smarsiti
Na kom ti pinjata bude se variti.¹⁴⁹
Nigdar prik statire ne skači hudobno¹⁵⁰
Ni prik ine mire, jer nije podobno.
Ul'jem stol¹⁵¹ čistiti nemoj ni stirati,
Na kom ćeš siditi ali počivati.

Zatim primuknuše obadva prem tada
Kad se spomenuše da sunce zapada.
Barže se makoše jače napiruci,
Dolame svukoše i potni i vrući.
Tuj si podvikujuć i trisku čineći
Kraj morski minujuć¹⁵², more se pineći¹⁵³,
Prostirući ruke ča bolje umihu,
Na ustje od luke¹⁵⁴ dojdose gdi htihu.
Totu plav staviše¹⁵⁵, svi tri ne pridišu¹⁵⁶,

¹⁴⁴ *općena stanjica nima se pustiti* - opći put ne smije se napustiti

¹⁴⁵ *ni na nje mokrit poj* - nemoj na njih mokriti

¹⁴⁶ *protiv suncu stati nimaš* - prema suncu stati ne smiješ

¹⁴⁷ *nemoj to dati* - nemoj to dopustiti

¹⁴⁸ *svej* - uvijek

¹⁴⁹ *Čin' da t' se...* - nastoj da ti se ruka ne poduhvata gašenja vrućeg pepela na kojem će ti kipjeti lonac (Klaić)

¹⁵⁰ *nigdar prik statire ne skači hudobno* - nikad preko vage (kantara) ne preskači sa zlom namjerom

¹⁵¹ *stol* - stolica

¹⁵² *kraj morski minujuć* - prolazeći kraj morske obale

¹⁵³ *more se pineći* - dok se more pjenilo (od njihova veslanja)

¹⁵⁴ *ušće od luke* - ušće ili vrata luke Nečujam

¹⁵⁵ *totu plav staviše* - tu brod smjestiše; najbliže mjesto gdje su se mogli za noć zakloniti nalazi se za rtom kod ulaza, a zove se Bok od Rata

¹⁵⁶ *ne pridišu* - bez predaha

Večeru opraviše, pekući na prišu¹⁵⁷.
Sedši večerasmo dokle svitlo biše,
Večerav zaspasmo, jer nam se toj htiše.
Na hladu tuj speći, koli bi sladak san!
Ptice žubereći dokle poznaše dan.

¹⁵⁷ *na prišu* - na brzinu, žurno

Treti dan

Tad se podvigosmo već se ne lineći,
U luku¹ idosmo tiho se vozeći.
Zatim plav surgavši² da se ne razbija,
Pojdosmo, ustavši³, u carkvu najprijja,
Ter se poklonismo u carkvici onoj
I molbe svaršismo⁴ svak po običaj svoj.
Taj hvaljena mista paka obhodismo
Kâ lipa i čista pomljivo vidismo,
Kî se zelenjaše vartal, i gustirnu
Kâ nikad pojaše⁵ onu družbu virnu⁶
Od kê ti zgor pisah⁷ (koj budi vičnji raj!)
Ča od nje čuh i znah i ja i svaki kraj,
Vidismo njih stan'je kakovo je bilo
I sve pribivan'je obično⁸ i milo,
Zemlju kâ se teži⁹ i lipu poljanu
Kon kuće kâ leži kakono na dlanu,
I priddvorje i dvor, k tomu stabla nika

¹ u luku - iz Boka od Rata, gdje su noćili, uputili su se u nutrinu uvale

² plav surgavši - osigurati brod sidrom

³ ustavši - izišavši na kraj

⁴ molbe svaršismo - molitve obavismo

⁵ pojaše - napajaše

⁶ virnu - pobožnu

⁷ pjesnik tu napominje Bartučeviću da mu je već gore pisao o tim redovnicima (o Balistriću i Maruliću)

⁸ obično - domaće

⁹ ka se teži - koja se obrađuje

Više hiže odzgor od voća razlika.
I malo postavši svuda obajdosmo¹⁰
Pak se popeljavši s plavju otajdosmo¹¹.

Idošo družu ti kakono leteći
Gdi htihu loviti, luku prohodeći.
Mrižami loveći okolo pojdoše.
Zamani ne hteći da totu dojdoše.
I rib naloviše, ja ti dim, za niko,
Kôko sami htiše, čudo¹² priveliko.

Lipo t' bî viditi kada jih lovljahu,
Kraj plavi siditi gdi mriže dvizahu.
On kî jih dosiže¹³ gdi cić ribne kosti
S strahom¹⁴ jih podviže, boječ se nabosti.
Nikad se čujaše¹⁵: nut, praveć ovoga
Koga iztezaše, zubaca veloga.
Nikad jih brojaše: drugi, tretu, petu,
Nikad govoraše: devetu, desetu,
Š njimi se hitahu škarpine kolike,
I kê se micahu komarče velike,
Čarnorepi tokoj nemali za timi
Kih biše velik broj ribami meu svimi.
Salpe se lovljahu, vrane, drozgi, pici,
Meu kimi višahu pagari velici.
Šargi, trilje koje tko god bi zbrojio,
I arbuni toje, vid' bi se utrudio¹⁶,
Al jim biše paša kud lovit hodismo
Al bî srića naša da tôko lovismo.
Kê kad izplitahu¹⁷ mećući po plavi

¹⁰ *svuda obajdosmo* - sve običosmo

¹¹ *otajdosmo* - otičosmo

¹² *čudo* - mnoštvo

¹³ *on kî ih dosiže* - onaj (ribar) koji ih dohvata. "Mreža se diže tako da nju jedan ribar dohvata redom dio po dio, a drugi je prima i slaže, pri čemu se neke ribe oslobode, a druge se kasnije ispliću iz mreže" (Bujas)

¹⁴ *s strahom* - oprezno; naime, bojeći se da se ne ubode na otrovnu peraju ribe pauka

¹⁵ *čujaše* - čuđashe

¹⁶ *vid bi se utrudio* - doista bi se umorio (kad bi ih pokušao zbrojiti)

¹⁷ *izplitahu* - ribe zapletene u mrežu treba isplesti

Plaho¹⁸ t' se metahu, jedna drugu davi.
Taj jedva pridiše, taj dalje ne more,
Ta jure izdiše, ta jošće kopore¹⁹.
Nika repom plešće, nika se primeće,
Taj se varti češće, taj plaši odveće.
Lovivši pristasmo u niki veli bok²⁰
U komu imasmo odveće dobar smok²¹.
Tuj stavši najedno²² ne samo ručismo
Da ručak zajedno s obidom združismo.
Pak s vesli u ruke spraviv se pojdoše
I vozeć van luke barzo se najdoše.

Izajde galija²³, stasmo se čudeći,
Kako vesli svija put od nas²⁴ vozeći.
I k nam dovozivši, odkud smo, pitaše,
Mi jim povidivši, ino ne iskaše²⁵.
Pozna me gospodar, vesel da me je sril,
Jere u Stari Hvar²⁶ u mene biše bil.
Taj čas progovori i zva me da viju²⁷,
Uzašadši gori, njegovu galiju.
Ondi me pozdravi za ljubav ne novu²⁸,
Kon sebe postavi za milost²⁹ njegovu,
Poljubi, počtova vele milo zvana³⁰,
Kako je njegova ćud vasda poznana.
Gostu kî š njim biše povida od svega
Sve ča god umiše zidan'ja mojega³¹.
Pohvali perivoj, zide svekolike,

¹⁸ *plaho* - naglo

¹⁹ *kopore* - koprca, praćaka

²⁰ *niki veli bok* - neka uvala, ubočeno mjesto obale, ne duboka uvala. Taj *niki veli bok* bila je posljednja postaja kod obilaženja luke Nečujma. Ime je toj uvalici Šumpljivena

²¹ *odveće dobar smok* - osobito dobro jelo

²² *najedno* - zajedno, ujedno

²³ *galija* - veći brod namijenjen trgovini (ne ratna galija)

²⁴ *od nas* - prema nama

²⁵ *mi jim povidivši, ino ne iskaše* - kad im odgovorismo, drugo ne zatražiše

²⁶ *Stari Hvar* - Stari Grad

²⁷ *da viju* - da vidim

²⁸ *za ljubav ne novu* - u ime stare ljubavi

²⁹ *za milost* - iz ljubaznosti

³⁰ *poljubi, počtova...* - kao uzvaniku iskaže ljubav i čast vrlo ljubezno

³¹ *zidan'ja mojega* - moje građevine

I ribe³² kim nî broj i sve njih konike³³,
I stupe kamene kî su pod lozami
I vočke sajene višćimi rukami³⁴,
I koji dvižu se čeprisi najviše
I bazde i buse, š njimi tamariše.
Kapare, žafrane od njih ne odklada³⁵,
Smokve indijane³⁶ s listjem kô obada³⁷,
Zatim jelsamine po stupih povite,
Žilje, ruzmarine, oleandra cvite.
(Tko mi ga dobavi i čini saditi,
Bog mu daj u slavi nebeskoj živiti!
Meni počtovani dom Mavar³⁸ posla toj,
S čeprisi kê hrani³⁹ gizdavi perivoj.)
Jednu živu vodu, i drugu, i tretu,⁴⁰
Š njimi Dragovodu, dažjevicu petu,
I vodu mu reče sladku kâ odzgora
Jednim ždribom teče u ribnjak do mora,
Kroz on sud kameni kâ tekuć minuje
Gdi družim i meni peru što tribuje.
I pisma⁴¹ mu zbroji u kami dilana⁴²
I koje gdi stoji na mista zidana⁴³.
Sva mu hti pobrojiti, jedno mučat neće,
A jest jih može bit dvadeset i veće.
Tarpezu kamenu, grozde u njoj dilane,⁴⁴

³² *ribe* - bili su to, kao i danas u ribnjaku Tvrdalja, cipli

³³ *i sve njih konike* - i njihove klijeti. To su dva presvođena prostora, koja čine podzemni nastavak ribnjaka, gdje se ribe mrijeste. Nad ulazom tih klijeti je napis "Nihil occultum" (Ništa nije tajno)

³⁴ *sajene višćimi rukami* - sađene vješt看 rukama

³⁵ *ne odklada* - ne izostavlja

³⁶ *smokva indijana* - kaktus (indijska smokva)

³⁷ *kô obada* - koje bode

³⁸ *dom Mavar* - dubrovački pjesnik Mavro Vetranović (1482-1576) poslao je Hektoroviću različito bilje za perivoj; kao benediktinac koji je živio u samostanu, Vetranović je bio dobar poznavatelj hortikulture

³⁹ *ke hrani* - koje čuva

⁴⁰ *Jednu živu vodu...* - U perivoju je bunar sa živom vodom, koja je gotovo slatka. Od toga bunara, čini se, teče voda podzemnim žlijebom (*ždribom*) u ribnjak. Na tom se mjestu još danas nalazi, ali pod razinom vode ribnjaka, onaj kameni sud (*on sud kameni*). Očito se površina vode podigla poradi općeg spuštanja tla, što pokazuju i rubovi ribnjaka. Sve nabrojane "vode" mogu se i danas naći u Tvrdalju i perivoju, samo je Dragovoda na vanjskoj strani zida, uz glavna vrata zgrade.

⁴¹ *pisma* - natpise

⁴² *u kami dilana* - isklesana u kamenu; natpisi su se sačuvali do danas

⁴³ *na mista zidana* - uzidana mjesta, mjesta gdje je koji natpis uzidan.

⁴⁴ *tarpezu kamenu...* - ploča toga kamenog stola urešena je ornamentom loze s grozdovima, u sredini je grb. Danas se nalazi uzidana kraj ribnjaka.

Meu sada⁴⁵ stavljenu kâ su sa tri strane,
I početke⁴⁶ nike od jedne twardine⁴⁷
Jur dosti velike i stvari još ine
Kê mi se ne vidi ovdi sad pisati,
Neka svaka sidi gdi se će pak znati⁴⁸.
Nad ribnjakom odzgar golubinjak oni,
Više njega rebčar hvalom više poni.
Ne hti ostaviti najmanju shranicu⁴⁹
Kû ne hti praviti⁵⁰: peć⁵¹ ni darvaricu⁵²,
Gdi se vino vari pod pokrovom čisto
I za svimi stvari kokošinje misto⁵³.
Činij ja doniti iznam iz plavi van
Od rib kê loviti trudiše oni dan
Ča najbolje biše i liplje izabrav;
Oni učiniše ča rekoh ne postav.
Toj mu prikazavši ispitaš prošćenje,
K moru pogledavši da nam je jidren'je.
A on sud napuni kê nosi iz Splita
Naranač, limuni, ter meni poskita⁵⁴.
Tuj se razdilismo ne hteći praznovat⁵⁵.
Veće ne sidismo, pojdosmo putovat.
I vrativ se na plav s galije čas oni
Paskoj se ne postav tuj k meni prikloni,
Tere me uprosi⁵⁶ ne rekši rič drugu:
Tko je on kî nosi od zlata verugu
I svilnu kavadu kom se je odio?
Mni mi se⁵⁷ u gradu da sam ga vidio.
Kolici parsteni na rukah mu stahu
S dragimi kameni u njih kî se sjahu!
Zlatom pas pokriven i bičak gizdavi
I svilom odiven, lipo t' ga sve slavi.

⁴⁵ *meu sâda* - među nasadima; *sâd* znači i nasad, vrt, voćnjak, mali vinograd

⁴⁶ *početke* - gradnja nije bila gotova

⁴⁷ *toardine* - utvrde, kule. Dvorac je bio utvrđen, jer je bio izvan grada, u opasnosti od Turaka i gusara

⁴⁸ *neka svaka sidi...* - Neka svaka ostane ondje gdje će se kasnije znati

⁴⁹ *shranicu* - spremnicu, mjesto za čuvanje

⁵⁰ *ku ne hti praviti* - o kojoj nije htio pričati

⁵¹ *peć* - peć za kruh

⁵² *darvarica* - spremište za drva, streha

⁵³ *kokošinje misto* - kokošinjac, mjesto za kokoške

⁵⁴ *poskita* - pokloni

⁵⁵ *praznovat* - dangubiti

⁵⁶ *uprosi* - upita

⁵⁷ *mni mi se* - čini mi se

Kad mu povidaše gospodar⁵⁸ po broju⁵⁹
Sve ča godi znaše u tvom perivoju,
On njega slišiti vele t' vesel biše,
Reć bi da viditi sve ono želiše.
Rih ja: ča t' se čini od toga človika?
Reče: meni se mni od broja velika⁶⁰.
I meni, ja mu rih, jer kî prid njim stahu
Dobro zamirah svih da mu čast činjahu.
I žal mi će biti, kad smislim (dobro znaj)
Da jih uprositi ne mogoh: tko je taj?

Mi toj govorivši lantinu svarnuše⁶¹,
Timun načinivši vesla zamaknuše⁶².
Kad jidro napeše, htiše se napiti,
Zatim se počеше meu sobom šaliti.

Tuj bi pripovisti vrimena staroga
Kojih se dosti čti do dneva ovoga,
Kad su živinice ričmi govorile
I kada su ptice pojuć svih učile
Kî putuju gorom, neka bil'ja znaju,
Uzbudiv⁶³ se zorum, kû kripost imaju,
Zelena dubrava kad tikom teciše⁶⁴,
Košuta kon lava brez straha kad biše,
Zec tokoj kon harta gdi se ljudi čude,
Prid kim vas posarta kad ga tirat bude,
Kad voćke gredihi pustiv perivoje,
Rike pristanihu⁶⁵ brez barzine svoje,

⁵⁸ *gospodar* - vlasnik galije

⁵⁹ *po broju* - po redu

⁶⁰ *od broja velika* - od uglednih ljudi

⁶¹ *lantinu svarnuše* - dok su vozili, bila je lantina sa smotanim jedrom privezana uz jarbol, a sad je odvezaše i tako "svrnuše", da mogu napeti jedro

⁶² *timun načinivši, vesla zamaknuše* - postavili su kormilo, a vesla, koja su dotada bila namještena za voženje (poprijeko na rubovima lađe), trebalo je "zamaknuti", tj. izvaditi i položiti tako da ne smetaju kod jedrenja

⁶³ *uzbudiv* - probudiv

⁶⁴ *tikom teciše* - trkom trčaše

⁶⁵ *rike pristanihu* - rijeke se zaustaviše

Kad stinje uzbisni naglo postupajuć⁶⁶
Za sladkost od pisni Orfea slišajuć.⁶⁷

Malo primuknuvši svaki se čujaše⁶⁸,
Skuta potegnuvši, da vitar padaše.⁶⁹
Ne rekši rič inu staše se gledati,
Tere na izminu pričaše spivati:

PASKOJ

Tko darži hotnicu, blago će izgubiti,
Pak p'jući vodnicu nevoljan će biti.

NIKOLA

Tko se često čtuje⁷⁰ hteć garlu zgajati,
On život skraćuje a blago raztrati⁷¹.

PASKOJ

Tko raskošno kuha, kî jidu sladčine,
Věć jih od tarbuha neg od mača gine.

NIKOLA

Gdi prijatelja nî i još gdi on bude,
Vasdi ga spomeni da se ne zabude⁷².

PASKOJ

Čin' da si milostiv i laže se čuvaj,
K svakomu dobrostiv, starim čast vasda daj.

⁶⁶ *postupajuć* - plešući

⁶⁷ *Za sladkost...* - zbog slatkih Orfejevih pjesama, kojima je krotio zvijeri, pokretao kamenje i drveće, i zaustavljao rijeke

⁶⁸ *čujaše* - čuđaše; čudno im je bilo što je vjetar tako rano slabio, jer smorac obično pada tek sa zapadom sunca

⁶⁹ *skuta potegnuvši, da vitar padaše* - Kako jedro (*skut*) nije bilo puno, trebalo ga je pritegnuti da zahvate vjetar njegovim boljim položajem.

⁷⁰ *čtuje* - časti (jelom)

⁷¹ *raztrati* - rastroši

⁷² *da se ne zabude* - da se ne zaboravi

NIKOLA

Vridnije t' je, nastoj, da se zla ostaviš,
Negoli obraz tvoj da lipo napraviš
I da se proslaviš s kripostna nauka,
Da ga se dobaviš, ne budi ti muka.

PASKOJ

Ča godi otac tvoj od tebe će prijat⁷³,
Od sinov tvojih toj ti ćeš se nadijat⁷⁴.

NIKOLA

Ča nisi postavil toga ne pohiti,
Ter čin' da s' ostavil sa zlimi hoditi⁷⁵.

PASKOJ

Od martva človika nigdar zlo ne reci,
A vasda do vika za dobrimi teci.

NIKOLA

Tko ima blaga dosti taj se sit nahodi,
Od sitošće psosti i karanje hodi⁷⁶.

PASKOJ

Ljubimo dobroga zašto je dostojan
Milujmo zaloga jer je nepokojan⁷⁷.

NIKOLA

I pravdu ljubimo, staviv ju na sridu⁷⁸,
Brez koje vidimo zviru da se jidu.

⁷³ *prijat* - primiti

⁷⁴ *nadijat* - nadati

⁷⁵ *ter čin' da...* - te se potruđi da prestaneš ići sa zlima

⁷⁶ *od sitošće...* - od sitosti dolaze uvrede i svađa

⁷⁷ *milujmo zaloga jer je nepokojan* - ljubimo zloga jer je nespokojan

⁷⁸ *na sridu* - na sredinu

PASKOJ

Onoga pohajaj ki tebe pohodi
I dar onomu daj ki s darom dohodi.

NIKOLA

Čuj se, ne prihini, ne čin' se veći svih,⁷⁹
Sile⁸⁰ ne učini, jere je velik grih.

PASKOJ

Vasdi jazik stisni, za stolom najliše⁸¹,
Da te ne uzbisni veće ner se htiše⁸².

NIKOLA

Saznaj vrime kô je⁸³, istinu nasliduj
Smarsi⁸⁴ saržbe tvoje, s iskarnjimi miruj.⁸⁵

PASKOJ

Ne reci zle riči nikomur, dobro čuj,
Ni na koga kriči, nikoga ne opsuj.
Ne prijam ovi svit⁸⁶ i ti ćeš slišiti
Čim ćeš žalostan bit, ter se zasramiti.
Jer tko družih psuje kako mu je zgodno,
Taj mnokrat začuje ča mu nî ugodno.

NIKOLA

Oberi pri škodu⁸⁷ neg sraman dobitak
I inu nezgodu neg porugan žitak⁸⁸.

⁷⁹ *čuj se...* - čuvaj se, ne varaj, ne pravi se veći od svih

⁸⁰ *sile* - nasilja

⁸¹ *najliše* - osobito

⁸² *da te ne uzbisni...* - da te ne uzruja više nego što je trebalo

⁸³ *saznaj vrime kô je* - upoznaj pravo vrijeme

⁸⁴ *smarsi* - rasprši

⁸⁵ *sa iskarnjimi miruj* - sa susjedima živi u miru

⁸⁶ *ne prijam ovi svit* - ako ne primiš ovaj savjet

⁸⁷ *oberi pri škodu* - radije odaberi štetu

⁸⁸ *porugan žitak* - preziran život

Zabiv škodno bitje pak ćeš miran sisti,
A gardo dobitje vasda će te gristi.⁸⁹

PASKOJ

Govoreć ne plaši⁹⁰ ni se čin svaka⁹¹ znat
I rukom ne maši, jer će te luda zvat.

NIKOLA

Dobro se nauči hižu tvu oditi⁹²,
A jazik oduči prid umom hoditi.
Zlata imaš ne malo i srebra, tim dvojim⁹³
Učin' pravo žvalo barzo ustom tvojim,
I ričem mirila na kâ ćeš miriti
U svaka tva dila ča ćeš govoriti.⁹⁴
I o tomu nastoj vasda se čuvati.
Ne pušćat jazik tvoj u čem pomanjkati⁹⁵.
Najliše gdino viš⁹⁶ da zlohovník čuje,
Da, negoli ti mniš, ne zgodi t' se huje⁹⁷.

PASKOJ

Ča t' se dâ u shranu⁹⁸ povrati počteno,
Da ne zadaš ranu potajnu skroveno.

NIKOLA

Nesrićna nikade nemoj pogarditi,
Da te ne dopade čim ćeš se boliti.

⁸⁹ *zabiv škodno bitje...* - zaboravivši štetu (štetno stanje) koju imaš, poslije ćeš sjediti u miru, a nepošten će te dobitak uvijek gristi

⁹⁰ *ne plaši* - nemoj se prenatgliti

⁹¹ *svaka* - sve, sve stvari

⁹² *oditi* - opremiti

⁹³ *tim dvojim* - tima dvoma

⁹⁴ *zlata imaš...* - ako imaš puno zlata i srebra, brzo svojim ustima napravi prave žvale (kao na konjskoj uzdi), a riječima vagu na kojoj ćeš odmjeriti, pri svakom svom postupku, ono što budeš govorio

⁹⁵ *pomanjkati* - pogriješiti

⁹⁶ *najliše gdino viš* - osobito kad znaš

⁹⁷ *huje* - (još) gore

⁹⁸ *u shranu* - na čuvanje

PASKOJ

Neuzmožne stvari ne hlepi⁹⁹, ni čini,
Čim se hine stari, mladi i svi ini.

NIKOLA

Kî su mudri zvani misleći se trude
Da jim se na stani¹⁰⁰ koje zlo ne zbude.
A kad jim došla je nesrićna koja stvar,
Tada se poznaje kî je jak i hrabar.

PASKOJ

Prijatelj čistoći i razumu budi,
Sa sve tvoje moći okol njih se trudi.

NIKOLA

Ča god ćeš činiti al duglje al šire¹⁰¹,
Nemoj poviditi da ti ne zamire,
Jer kad se ne zbude ča si govorio
Ljudi t' se začude, sam se s' pogardio.

PASKOJ

S umiljenim volim dil škode imiti
Negoli s oholim dobitje diliti.

NIKOLA

Tko će poboljšati duševno¹⁰² živeći,
Taj more ufati milosti doteći.

PASKOJ

Nedostojan tko je hvalit ga ne mari,
Cić blaga tokoje ni zacića dari.

⁹⁹ *neuzmožne stvari ne hlepi* - ne žudi za nemogućim stvarima

¹⁰⁰ *na stani* - kod kuće

¹⁰¹ *al duglje al šire* - dulje ili šire, tj. drugačije nego obično

¹⁰² *poboljšati duševno* - postati bolji savjesno živeći

NIKOLA

Tko hoć' dobro čini na svitu ovomu
Ter se velik ne mni, umiljen svakomu,
On u svemu tomu ne daj hvalu sebi
Negli jedinomu, Stvoritelju, tebi.

PASKOJ

Tko želi dobiti brašna¹⁰³ se zadosti
Počan od mladih lit do vele starosti,
Dobav' se razuma, jere bo nî ina
Od mudroga uma vridnija baščina.

NIKOLA

Tko u drage stvari mnogu ljubav stavlja,
Bolezan ga vari¹⁰⁴ kada jih ostavlja.

PASKOJ

Gospodarom biti nî dobro nikomu
Tko prija služiti ne bude drugomu.

NIKOLA

Svim miščanom tvojim nastoj ljubak biti
I tujim i svojim, jer će t' bolje biti.
Protiv tomu stoji kako ljuta zmija
Kâ se svih¹⁰⁵ ne boji, smradna oholija.

PASKOJ

Ako t' ne more bit nač sarce kopore¹⁰⁶,
Čini da budeš htit ča ti biti more.

¹⁰³ *brašno* - hrana; imetak

¹⁰⁴ *bolezan ga vari* - bol ga muči

¹⁰⁵ *svih* - nikoga (uz niječni glagol)

¹⁰⁶ *nač sarce kopore* - za čim ti srce kuca, žudi

NIKOLA

Nikoga¹⁰⁷ Bog odzgar razumom čestiti¹⁰⁸,
Nikomu drugi dar i milost poskiti.

PASKOJ

Koja su snažnija, ona ne izkušuj
I kâ su tančija, ništar ne iziskuj,¹⁰⁹
Da misliti nastoj (ako si sebi mil)
Gospodin i Bog tvoj ča t' je zapovidil.

NIKOLA

Nî toliko grih mal kî kad se zapusti,
Da nije uzbujal i da ne otusti.
Kad ča nepristalo čine neumići.
Nî samo ostalo, vasda se optiči¹¹⁰.

PASKOJ

Smartni grih učinit za ništor ne imaš
Ni dušu prihinit koju čistu imaš,
Premda će zgoditi svaka se čudesa
Ter se razoriti zvizde i nebesa.¹¹¹

NIKOLA

Milosardan buduć, tko će pravo živit,
Neće ga zlobe tuć, blagoslovljen će bit.

PASKOJ

Milosardja dilo ovo je pod šibu
Pogledati milo iskarnjih potribu,¹¹²

Pomoć udovicu ter ju pohajati
I njeje dićicu i njim svîta dati.

¹⁰⁷ *nikoga* - nekoga

¹⁰⁸ *čestiti* - usreći

¹⁰⁹ *koja su snažnija...* - ne istražuj preteške stvari i ne ispituj koje su stvari finije, preteško shvatljive

¹¹⁰ *optiči* - množi se

¹¹¹ *Premda će...* - upozorenje na sudnji dan

¹¹² *pogledati...* - samilosno pogledati potrebe bližnjih

NIKOLA

Umiljen tkono je i zlom ne odvrća,
On dobro dni svoje provodi i straća,
Jer najobičniju kripost je dotekal¹¹³
I najkorisniju; mudri je toj rekal.

PASKOJ

Blažen ti je oni človik, Gospodine,
Koga ti zasloni neka ne izgine,
Skazav mu tvoj zakon i njega naučiv,
Ki oblužujuć on neće ti biti kriv.

NIKOLA

Kripost mnogu prave¹¹⁴ dare¹¹⁵ ne primati
Tko će brez razprave¹¹⁶ počten'je imati.
Jer tko skupost¹¹⁷ slidi, on svoj stan¹¹⁸ smućuje:
Tko dar nenavidi¹¹⁹, častan životuje.
I takove dari naravi se čuju,¹²⁰
Da se mudri i stari njimi zaslipluju.

PASKOJ

Bolje t' je pravednu o malu živiti
A dušu narednu i pamet imiti,
Neg veliko blago s grisi kî te kolju
I sve ča ti drago imiti na volju.

NIKOLA

Kî je zlo obučen i priprost sasvima
I kî nî naučen i knjige ne ima.
Bolji je neg oni kî zakon pristupa¹²¹,
A razumom zvoni svude kuda stupa.

¹¹³ dotekal - postigao

¹¹⁴ kripost mnogu prave - kažu da je velika vrlina

¹¹⁵ dare - poklone, mito

¹¹⁶ brez razprave - bez prigovora

¹¹⁷ skupost - lakomost

¹¹⁸ svoj stan - svoje stanje

¹¹⁹ nenavidi - prezire, mrzi

¹²⁰ i takove naravi... - čuje se da ima darova takve vrste

¹²¹ pristupa - prestupa, krši

PASKOJ

Lipo t' je viditi i toga ja hvalim
Ki riči poskiti s obličjem pristalim,
I ki s mirom hodi za svoje počten'je,
U njem se nahodi kriposti zlamen'je,
Priloživ jošće smih i odiću k tomu,
Kakov je koji njih kazat će svakomu.

NIKOLA

Najboljega broje prî ner inih čuje
Ki u stvari svoje čini ča tribuje.
Dobar se i on dî ki misal ne muči¹²²,
A činit ne sidi¹²³ ča ga tko nauči.
Da tko ne umi sam i družih ne haje,
On ti sebi i nam nevridan ostaje.

PASKOJ

Gdi godi se goji stanom oholija¹²⁴,
Njoj ti se pristoji vasdi pedipsija.

NIKOLA

Ako te uzmažu¹²⁵ grišnici gladeći,
Ne viruj ča t' kažu tva dila slaveći.

PASKOJ

Zloban človik biga¹²⁶ kad ga tko ne tira¹²⁷,
Po ulicah šmiga, često se ozira.
Da ki godi se prav i dobar nahodi,
Taj kripak kako lav brez sumnje¹²⁸ svud hodi.

¹²² *ne muči* - ne prešućuje

¹²³ *činit ne sidi* - ne oklijeva činiti

¹²⁴ *gdi god se...* - gdje se god u kući goji oholost

¹²⁵ *uzmažu* - zamažu (laskajući)

¹²⁶ *biga* - bježi

¹²⁷ *kad ga tko ne tira* - kad ga nitko ne tjera

¹²⁸ *brez sumnje* - siguran, bez straha

NIKOLA

Tko god za saznan'je od griha se kaje,
Kripko mu ufan'je pri Bogu ostaje.

PASKOJ

Cić dragosti¹²⁹ nemoj prijatelja tvoga
Vaskolik život tvoj uvridit nikoga.

NIKOLA

Najveće on udi¹³⁰ koji se pričinja
Kažuć da ti prudi, a sam te razčinja.
Kad se tko ne bljude, kad se ne nadije¹³¹,
On se ne zabude¹³², ča more zadije¹³³.
Kî tebe hvaleći usta i ne stisne
Dokle te gladeći u jamu potisne.
Čuj ga se kôko mož'¹³⁴ kad bude smijati,
Jer smihom oštri nož kim ti će smart dati.

PASKOJ

Dobrote zadosti u sebi tko nosi
Lahko ti milosti u Boga isprosi.

NIKOLA

Tko brime vazima družim nauk dati,
Ovu pomnju ima liše¹³⁵ svih imati:
Da guli tamnosti i zlobščine svake¹³⁶,
A sije kriposti hrabrene i jake.

PASKOJ

Tko godi ne haje ljudskoga hvaljen'ja,
On miran ostaje slišeć pogarjen'ja.

¹²⁹ *cić dragosti* - zbog ljubavi

¹³⁰ *udi* - škodi, šteti

¹³¹ *kad se tko...* - Kad se tko ne čuva, kad se ne nada

¹³² *ne zabude* - ne zaboravi

¹³³ *ča more zadije* - naškodi u čemu može

¹³⁴ *čuj ga se kôko mož'* - čuvaj ga se koliko možeš

¹³⁵ *ima liše* - mora iznad

¹³⁶ *da guli...* - da čupa sve tmine i zlobe

NIKOLA

Kad koga vidimo u zgrišan'ju stati,
Nu se spomenimo pomoć mu podati.
Ne čineć toj dilo mi smo ne scinili¹³⁷
Koga smo primilo¹³⁸ ljubiti imili.

PASKOJ

Velike kriposti blagom se odiva
Tko božjoj svitlosti pravi sluga biva.

NIKOLA

Lasno ć' sebi svita dat prî ner se zgodi,
Ako t' je očita izgibil kågòdi
I lahko će svaki moć se ukloniti
Neprijatelja kî bude mu prititi.

PASKOJ

Za nauk vasdi je jazik pravdenika,
Vridno sime sije rič dobra človika.

NIKOLA

Gdi e ne nahodi tko rič božju sije,
Velikoj se škodi toj misto nadije.

PASKOJ

Tko god je saržbe pun i zloban se vidi,
Sva župa, vās katun njega nenavidi.
Jer kako umiljen iza bit miran truja,
Tako ti saržbeni¹³⁹ nesklade podbuja¹⁴⁰.

NIKOLA

Nastojmo imiti mi kriposti one,
Tim dobro činiti koji nas progone.

¹³⁷ *ne scinili* - ne cijenili, prezreli

¹³⁸ *primilo* - premilo, ljubazno

¹³⁹ *saržbeni* - svadljivac

¹⁴⁰ *podbuja* - potiče

PASKOJ

Ni dosti čistoće i divstvo¹⁴¹ imiti
Vikovnje tko hoće spasen'je dobiti,
Jer jedna dobrota u raj ne dovodi,
Ako se grihota koja š njom nahodi.

NIKOLA

Nitkor protiv volji neće spasen biti
Ni pokoj najbolji nebeski imiti.

PASKOJ

Tko rugljiva uči on više nego mni,
Jer se zaman muči, sebi škodu čini.
Ne karaj rugljiva, jer ti će zlo htiti,
Negli spametljiva¹⁴², kî će te ljubiti.

NIKOLA

Viče je pristalo¹⁴³ dobra dila tvorit,
Ner vele ni malo od sebe govorit,
Jer nas naša dila ljudem povidaju¹⁴⁴,
Draga al nemila, po kih nas poznaju.

PASKOJ

Neprijazni pusti, nigdir ne zagrubi
Ni dilom ni usti, sa svakim se ljubi.
Tim prosti najliše (sebi čineć silu)
Kî te uvridiše u komgodi dilu.
Na toj potaknutje jest verna svakoga¹⁴⁵
Često spomenutje danku umarloga.
Nijedan ini lik rasaržbi nî veći
Ner kad misli človik da će martav leći.

NIKOLA

Prî volij podniti psovku i vašćinu,
Neg tî učiniti komu god gardinu;

¹⁴¹ *divstvo* - djevičanstvo

¹⁴² *spametljiva* - pametnoga, mudroga

¹⁴³ *viče je pristalo* - više se pristoji

¹⁴⁴ *povidaju* - pokazuju, pričaju o nama

¹⁴⁵ *na toj potaknutje...* - na to potiče svakoga vjernika

Jere podnoseći mir će se dobiti,
Osvetu čineći nećeš miran biti.
Tko ti psovku reče, lažuć po nauk svoj¹⁴⁶,
On sebi doteče¹⁴⁷ grižnju i nepokoj
I gdi te taj stane¹⁴⁸ kî prava uvridi,
Zlobnu ćeš dat rane kad godi te vidi,
I sram će ga biti samoga od sebe
Kada se smisliti od bude od tebe¹⁴⁹.

Oni toj govore, na Kabal dojdosmo
I vitar i more veselo projdosmo.
I totu došadši izglasa viknuše,
Bokaru popadši, ter se napinuše¹⁵⁰.
Nigdi o večernjoj¹⁵¹ u najbolje doba¹⁵²
Velik jim biše znoj¹⁵³ i tašća¹⁵⁴ utroba.
Toga rad sedošē zatim užinati
Ča bolje mogoše, vincem pripivati¹⁵⁵.

Dokle užinaju pojdoch posiditi
Pri moru na kraju¹⁵⁶ ter se stah čuditi
Da su ljudi мноzi viditi priprosti,
Zlorušni¹⁵⁷, ubozi, a imaju dosti.
Jer s takimi ljudi budu pribivati
Razum, pravi sudi, i njih odivati.
Kripost š njimi zato otajno pribiva
Kakono i zlato kô zemlja pokriva.
Mnimo da ne umiju koliko ugarci¹⁵⁸,
Kad riči prosiju, tot veli mudarci.

¹⁴⁶ *po nauk svoj* - po svojoj navici

¹⁴⁷ *doteče* - pribavi

¹⁴⁸ *stane* - sastane, sretne

¹⁴⁹ *kada se...* - Kada god na tebe pomisli

¹⁵⁰ *napinuše* - malo se napiše

¹⁵¹ *večernja* - crkveni obred koji se moli oko 4 sata poslijepodne; put od Nečujma do Kabla (14 milja) prošli su brzo, jer im je vjetar bio povoljan

¹⁵² *u najbolje doba* - jer tada više nije jaka ljetna žega

¹⁵³ *znoj* - jer tada je vjetar pao, pa se opet digla vrućina

¹⁵⁴ *tašća* - prazna, jer su ranije objedovali

¹⁵⁵ *vincem pripivati* - uz jelo su pijuckali vino

¹⁵⁶ *pri moru na kraju* - na obali uz more; mjesto gdje se pjesnik iskrcao zove se Bok od Kabla

¹⁵⁷ *zlorušni* - loše odjeveni

¹⁵⁸ *ugarci* - ugrci ili ogrci, najobičniji morski puževi naše obale (u Splitu nanare, u Dubrovniku narikle)

I vide se izvan u tisknu živin'ju,
Iznutra budu stan čudnomu umin'ju.
Čul si¹⁵⁹ Diojena¹⁶⁰, kî blaga ne imiše,
Bačva nezadnjena¹⁶¹ kojemu stan biše,
Ter mu zavijaše¹⁶² Aležandar cesar¹⁶³,
Jer u njem vijaše kriposti velik dar.

Zato kad ustaše, jah¹⁶⁴ jim govoriti:
Svaki vâs kazaše ne vele umiti
Ter me ste varali, je l' pravo toj, vite¹⁶⁵,
Zač neg ste kazali vele već umite.
Toj su potvrdile vaše pisni one
Kê mi vele mile u sarcu još zvone,
Kê mi će uzrok bit da vas ću želiti
I s vami češće it kudgod se voziti.
Pokloniv se natoj Paskoj zahvaljiva
I jošće razum svoj besidom pokriva.
Reče umiljeno: hvala tvoj vridnosti,
Sve je to rečeno po njeje milosti.
Svaki nas poznaje mi da smo isto toj,
Siromaški da je meu ljudi veći broj.

Toj rekši zatad rih da riči ostave,
Večeru naredih da rano oprave.
Kako bî rečeno, tako bî svaršeno,
Vareno i pečeno, lipo napravljeno.
Zaran večerasmo i na volju sideć,
Večerav, postasmo meu nami besideć.
Od lova morskoga dosti govorismo
I puta onoga dobar dil zbrojismo.
Totu jim rekoh ja: oto ste vidili,
Sve se je, bratjo mâ, zbilu ča smo htili.
Dobro smo hodili po moru duboku,
Zdravo se vratili k našem otoku.
Vi ste pripivali, bugarili dosti,
Dostojni ste hvali za vaše kriposti.

¹⁵⁹ *čul si* - pjesnik se obraća Bartučeviću

¹⁶⁰ *Diojena* - Diogena, grčkog filozofa stoika koji je živio u bačvi

¹⁶¹ *nezadnjena* - bez dna

¹⁶² *zavijaše* - zaviđaše

¹⁶³ *Aležandar cesar* - car Aleksandar Veliki

¹⁶⁴ *jah* - počeh

¹⁶⁵ *vite* - znate

Gdi su sad vitezi, od kih pripivaste,
Vojvode i knezi kojih spominaste?
Na svit jih sada nî, jedva se ime njih
Zna, reć bi je u sni kakono ljudi svih.
Kud oni pojdoše i mi ćemo iti,
I gdi svi dojdose mi ćemo prispiti.
Kamo vojevan'je, kamo njih hrabrosti
Biše i gizdanje i svake radosti?
Vrime jih odnaša kako se ne čuje,
I dila će naša, smart bo sve skraćuje.
Jer je sve taščina ovi svit ča prosi,
Kakono maglina kû vitar zanosi,
Ali kako para iz zemlje kâ hodi,
Taj čas kâ se stara kada se porodi.
Zač ovdi dugo stan ne more nam biti,
Odkle do malo dan tribuje otiti.
Zato mi išćimo oni stan doteći
Koji nahodimo od svih vikov veći¹⁶⁶,
Ona pribivan'ja da bi nas dopala
Gdi su ljupka stan'ja nada sva ostala,
Koja su želile na svitu ovomu
Duše Bogu mile u dilu svakomu;
Koja Bog pripravi, stvoritelj od svega,
U nebeskoj slavi tim kî ljube njega.
An on ti ga ljubi i on ga čtuje
Kî mu ne zagrubi¹⁶⁷, kî zakon spunjuje.
Njegovi zakoni hvale su dostojni
U kih su nasloni¹⁶⁸ mirni i pokojni.
Rekal je: ne tuži niktör, od zla se kaj,
Zapovid obsluži, ter hod k meni u raj.
Zapovid usilna nijedna božja nî,
A plaća obilna za to se svim čini.
Veli nam: jednoga Boga verovati,
U njega samoga ufan'je imati.
Ime u taščadi¹⁶⁹ njegovo ne reći,
Počten'ja¹⁷⁰ zaradi vasda ga časteći.
Blagdan počtovati na misu hodeći
I tege puščati¹⁷¹ molitve čineći.
Jednomu i drugomu¹⁷² da svako rojen'je

¹⁶⁶ *veći* - trajniji

¹⁶⁷ *ne zagrubi* - ne ogriješi se

¹⁶⁸ *nasloni* - oslonci

¹⁶⁹ *u taščadi* - isprazno, uzalud

¹⁷⁰ *počten'ja* - poštivanja

¹⁷¹ *tege puščati* - radove , poslove ostavljati

¹⁷² *Jednomu i drugomu* - misli se na roditelje

Roditelju svomu pridaje počten'je.
Nikogar nemilo da nitko ne ubije
Na rič ni na dilo ni mu smart želije.
Da ča ne ukrede tko vazam u ruku,
Tko neće da sede u vikovnju muku.
Da nam je ugodno putju ne zgrišati¹⁷³,
A krivo i škodno ne svidokovati.
I tuju nigdare ženu ne želiti
Gdi se duše vare¹⁷⁴ tko neće otiti.
I tokoj nikadar ne žudit ni htiti
Od pravde koja stvar ne more nam biti.
Zato ne činimo nijedno zgrišen'je
U komu vidimo zakona uvrijen'je¹⁷⁵.
Člane svete vire daržmo stanovito¹⁷⁶
Koji se ne mire ni vide očito.
Oćučen'ja¹⁷⁷ naša s kih čudna množ¹⁷⁸ gine
Ne dajmo da paša budu kê taščine¹⁷⁹.
Vidin'je, slišan'je, obonjan'je¹⁸⁰ s timi,
Garla okušan'je, taknutje¹⁸¹ za njimi,
Htijmo da toj čine, nač nam jih Bog poda,
A ne stvari ine s kih je duši škoda.
Milosardja dila činmo telesnoga,
Kâ su Bogu mila, tere duhovnoga:¹⁸²
Pitajuč lačnoga¹⁸³, sužnje odkupujuć,
Pojeći žednoga, golih obukujuć,
Na stan primajući goste i putnike,
Ter pohajajuć slabe nemoćnike,
Martvih ne čineći van zemlje ležati
Neg jih nastojeći milo pokopati,
Priprostih učeći, bludnih upravljajuć¹⁸⁴,
Svita ne krateći neumičim dajuć,
Žalosnih tišeći, s naredne beside¹⁸⁵,

¹⁷³ *putju ne zgrišati* - ne sagriješiti bludno

¹⁷⁴ *vare* - muče

¹⁷⁵ *zakona uvrijenje* - povredu zakona

¹⁷⁶ *stalnovito* - stalno

¹⁷⁷ *oćučen'ja* - osjetila

¹⁷⁸ *čudna množ* - veliko mnoštvo (ljudi)

¹⁷⁹ *taščina* - taština, tj. nevrijedne stvari

¹⁸⁰ *obonjan'je* - vonjanje, miris

¹⁸¹ *taknutje* - opip

¹⁸² *milosardja dila...* - djela milosrđa se dijele na djela tjelesnog i duhovnog milosrđa

¹⁸³ *pitajuč lačnoga* - hraneći gladnoga

¹⁸⁴ *upravljajuć* - popravljajući

¹⁸⁵ *s naredne beside* -sa zgodnom, prikladnom riječju

Za onih moleći kî nas nenavide,
Psovke i razprave svih od sarca prašćajuć
I tokoj usilnih¹⁸⁶ mirno podnašajuć,
Vasda ljubeć Boga, stvoritelja svega,
A kako samoga sebe iskarnjega¹⁸⁷.
U tomu se broje zakoni njegovi
I u tom svi stoje i stari i novi.
Kî dî riči one: ako me ljubite,
Činte da zakone moje obslužite.
Od tih kî jih znaju, tko se š njih ne krene¹⁸⁸,
Ja dobro poznaju da taj ljubi mene.
I ja ću se njemu milo očititi
I njega u svemu za draga imiti.
Jošće dî varh toga: tko me bude ljubit,
On od otca moga ljubljen će vasda bit.
K njemu ćemo priti, š njim se dragovati,
I njega ljubiti i š njim pribivati.
Zato ga ljubimo nada sve ostalo
I njemu služimo verno i pristalo.
Molimo neka dar ovi nam daruje
Da duša vasda zgar tilom gospoduje,
A dušom razum naš da vâs vik oblada,
Svih ljudi, moj i vaš, ne pošad nazada¹⁸⁹,
A razumom vaju božja milost vela:
Kojom se vladaju svi gradi i sela.
Sad sa mnom svaki vâs Bogu hvalu pridaj,
Na zdravju koji nas dovede na naš kraj¹⁹⁰.
On nam raj dohrani i pošlji nam zlamen
Kî nas vasda brani; oni riše: amen.

Ja prem toj svaršivši¹⁹¹ sunce se obori,
Malo potarpivši¹⁹² noć osta odzgori¹⁹³.

¹⁸⁶ *usilnih* - silovite (ljude)

¹⁸⁷ *sebe iskarnjega* - svoga bližnjega

¹⁸⁸ *š njih ne krene* - ne odstupa od njih, tj. od zakona

¹⁸⁹ *ne pošav nazada* - ne zaostajući

¹⁹⁰ *na naš kraj* - na našu obalu, na naš otok

¹⁹¹ *prem toj svaršivši* - čim to svrših

¹⁹² *malo potarpivši* - malo se ustrpivši, pošto smo malo pričekali

¹⁹³ *odzgori* - na istoku

I zatim domalo barzo se spraviše
Vazamši svičalo luč¹⁹⁴ na nj postaviše.

Idosmo puzeći potiho kraju pram,
Jedan njih vozeći, drugi osti vazam.
Oh lipo ti biše meni pogledati
Kad riba ploviše¹⁹⁵ gdi ju on zamlati.
Oni teg težati¹⁹⁶ hitro bo umiše,
Svude obgledati kako se gdi htiše¹⁹⁷.
Čudo sam vidio prohodeć oni kraj,
Jednom je grišio¹⁹⁸, ne večé, večer taj.
Jedna kû prežaše¹⁹⁹ mal mu se ne umače,
Jer nigdi ležaše tajeć se meu skrače.
I drugu tuj vadri bolje nego mnjaše
Kojoj se pri sadri kus repa vijaše²⁰⁰.
A niku nemilo, kakono sâm htiše,
Upravi u rilo kô van rape²⁰¹ biše.
Udri dva jastoga²⁰² dobra i nemala,
Po sridi svakoga rana je dopala.
Kojino skaćući po moru igrahu,
Šćipali mašući svoga zla ne znahu.

Prid samu Zavalu²⁰³ dojdosmo loveći
Kako u zarcalu sve na dnu videći.
I znaj da lov taki miliji mi biše
Nego ini svaki kî parvo činiše.
Pravo ti govoru, oni²⁰⁴ bo jest bio,
Ako sam na moru drugi lip vidio.

¹⁹⁴ *vazamši svičalo* - uzevši svijeću koja se postavi na pramac da osvijetli dno s pomoću *luči*, smolaste borovine, koja se stavlja na rebra svičala; pod svičalom se riba lovi ostima u noćima bez mješine

¹⁹⁵ *ploviše* - plivaše

¹⁹⁶ *teg težati* - raditi posao

¹⁹⁷ *kako se gdi htiše* - kako je gdje trebalo

¹⁹⁸ *grišio* - pogriješio, promašio

¹⁹⁹ *prežaše* - vrebaše

²⁰⁰ *vijaše* - viđaše

²⁰¹ *rape* - rupe

²⁰² *jastog* je dubinski morski rak. Kako se tu spominju štipala, po srijedi je rak hlap

²⁰³ *prid samu Zavalu* - to mjesto pred zavalom zovu ribari Zubačni bok (Bujas)

²⁰⁴ *oni* - onaj lov; pjesnik uvjerava Bartučevića da je taj noćni lov bio najljepši

Ribe nabodoše nè prem kôko htiše
Ner kôko mogoše, malo mraka biše²⁰⁵.

Poča se podivat misec iza gore,
Svu zemlju obsivat i toj sinje more.
Zato se ja počah totu razpravljati²⁰⁶,
Veće časa ne stah, pojdoh počivati.
Samo jim ovo rih: volju mi spunite,
Imam potrib mnozih, čujte, ne zaspite.
Bugarite i pojte, li da smo po hladu,
Veselo nastojte, u Staromu Gradu.
Paskoj rič izusti, priča²⁰⁷ govoriti:
I nãam ti se grusti²⁰⁸ veće dni gubiti.
Vrime upušćasmo cić ove lovine,
Vele²⁰⁹ se zastasmo od naju družine²¹⁰.
Luč nam je cipati i karpiti mrižu,
A pak putovati k Visu na Komižu²¹¹.
Kako jim rekoh ja tako učiniše
I prí ner sunce sja na Tvardalj dopriše.
Ča večer lovismo po moru sviteći
Za nestvu²¹² dilismo gdi može doteći²¹³.
Bil bih ti poslал rib, viteže svim pravi,
Ne to cića potrib neg zarad ljubavi.
Već ča si daleče, meu nami je gora²¹⁴,
A znaš ča se reče: jji ribu iz mora,
A meso iz kože, jer jedno i drugo
(kako znaš) ne može liti stat nadugo.
Li neć' brez lovine ni ti moje biti,
Jere gospodine, mužu plemeniti,
Jer ju ćeš imiti u knjižici ovoj
U koj ćeš viditi i vaš lov i put moj,
Kojom ćeš živiti pun slavna imena,

²⁰⁵ *malo mraka biše* - izašao je mjesec (*mrak* je naziv za noć bez mjeseca, doba za noćno ribanje)

²⁰⁶ *razpravljati* - raspremati, svlačiti

²⁰⁷ *priča* - poče

²⁰⁸ *I nam ti se grusti* - mučno nam je

²⁰⁹ *vele* - odveć

²¹⁰ *družina* - ribari imaju svoju družinu za lov velikim mrežama

²¹¹ *k Visu na Komižu* - Mjesto Komiža na otoku Visu je odvajkada važno ribarsko mjesto na zapadnoj obali otoka Visa; tu se love i sole srdjele

²¹² *za nestvu* - da se ponese; poslije ribanja se noćna lovina dijelila, da svaki ponese svoj dio kući

²¹³ *gdi može doteći* - kako je moglo doteći; dijelovi lovine su samo približno mogli biti jednaki

²¹⁴ *meu nami je gora* - Bartučević je stanovao u novom gradu Hvaru, pa bi trebalo prenositi ribu po ljetnoj vrućini preko gore koja dijeli Starigrad i Hvar

Skončan'ja²¹⁵ ne imiti do duga vrimena,
Dokle strana ova (der do togaj vika)
Bude čtiti slova našega jezika.
Toj ti će draže bit ner moja lovina,
(Kê bi bil barzo sit), al koja stvar ina.
Ja ću želit meni, rodjače primili,
Da bi mi taki dni često dohodili.

Hieronymo Bertucio, equiti mag.²¹⁶
Hectoreus, semper tua stans ad vota paratus,
hanc tibi perpetua nectit de fronde coronam.

Petrus Hectoreus

MCCCCCLVI, die XIII. januarii²¹⁷

²¹⁵ *skončan'ja* - smrti

²¹⁶ *MAG.* se može čitati *magistro* ili *magnifico*. To posljednje odgovara bolje hrvatskomu naslovu, što ga inače daje Hektorović Bartučeviću: dostojnomu.

²¹⁷ Hjeronimu Bartučeviću, vitezu dostojnom, Hektorović, ostajući uvijek pripravan na tvoje želje, tebi ovaj vijenac savi od vječnoga lišća. *Petar Hektorović, 14. siječnja 1556.*

**Poštovanomu gospodinu
Mikši Pelegrinoviću¹, vlastelinu hvarskomu,
kančiliru zadarskomu**

Prigoda mi se po ovom napokonjem Uskarsen'ju, Pelegrinoviću mili, pojti do onoga slavnoga grada (kojim se svi dičimo) Dubrovnika s nikimi rodjaci i s prijatelji mojimi u ormanu brigentinu, s jednom mrižaricom pod zapovid našu, gdi nas biše dvadeset po broju meju onimi koji služahu i kî služeni bihu, liše prisidac, namirnikov i prijatelj; na kî put vele me potaknu želja da vidim i stare prijatelje i nove, navlastito nike nigdar parvo nevidine, i došadši tamo prijati bismo i združeni s velikom ljubavju koju ti ne umim izpisati ni mogu, i prem da bih mogal, bila bi stvar vele duga pobrajati ljubav i milošću koju prijasmu najparvo od one prisvitle i prave gospode (koju kako je Bog milostivi gospodstvom darovao, tako ju je pametju i umin'jem i umiljenstvom i blagodarstvom i pravdom i kripostju narešio) i potom koju smo imali od prijatelj mnozih. Samo ti najedno govoru, ne listo u gradu da vasdi u daržavi i kotaru njegovu gdi godi smo došli (a prošli ga smo i vidili dosti) vasdi smo bili po čudnovati način vidini, ljubljeni i obilno obdarovani, tako da jim smo ostali svim više nego gvozdenimi verugami vikovnjim načinom obezani. U kom gradu meju stvari ine najdoh se vesel nemalo kada vidih da je i ondi poznano ime tvoje, jere izpitovan bih dosti za tebe i vele mi pohvaljena bi ljupka tvoja kakono stvar zamirita i izvarsna, kojuno ti nikad u pridnja vrimena složi naredno i upisa. S koga puta nakon dvadeset i pet dan vrativši se domom, povidan mi bî jedan glas vele drag i ugodan, a to da se je tvoja vridnost združila s gospojom Livijom, vladikom narednom, plemenitom i pohvaljenom, za kû stvar ti se raduju sa svim sarcem, i veselim, želijući vam dug život, skladan, miran, čestit i dobar. I za zlamen'je od toga šalju ti s ovom knjigom pripisano (izvan onoga Ribanja moga i ribarskoga prigovaran'ja) ono čim mene u rečenomu gradu Dubrovniku i potom u našem na zavraćenju nadiliše, hoteći tebe od svih stvari kojimi mene darivaju dilnika učiniti. Toj ti će biti namisto onih darov koji se budu prijateljem na pir posilati. I povidaše mi do nekoliko vrimena potom da si se pozvolvoljil, jere ti je parvi plod pomanjkao. Nemoj, molin te, da na svem daj hvalu Bogu koji sâm i jedini zna ča nam je za bolje i kî nam daje mnoge pute po kih moremo kriposti od uztarpin'ja pokazati, koji nam dili milosti i daje ono ča je drago njemu i vazima opet (kakono stvar svoju) kada je njemu ugodno. Budi ti dosti poznati da imaš virenicu plodnu, ča si (tako se meni mni) vele želio. Neću da se počudiš da ti se nisam prija radoval nego sada, jedno, zač i pozno radovan'je nije nigdar pohujeno, drugo, zašto i ne mogoh, jere sjutradan kako se varnuh s puta onoga, dojde mi jedna čudnovata nemoć koju ti ne umim izreći i koja mi omrazi život moj, za tom druga koja me dovede do smartnoga mejaša ta-

¹ Mikša Pelegrinović (oko 1500-1563) već se 1523. spominje kao *defensor* hvarske komune, od 1535. notar je u Korčuli, a od 1549. do smrti kancelar *in criminalibus* u Zadru. Autor je maskerate *Jejupka* (*Jupka*, *Jedupka*), jednoga od najizvornijih i najboljih djela stare hrvatske književnosti.

ko da mi jedva u staru kipu nevoljnu dušu ostavi, za njimi treća i četvarta (koje mi ne tribuje pobrajati) tako da ovo šesti mjesec teče da me muče i nevolje i malo je dan da sam se počeo dvizati s odra i pomalo postupati. U komu stanju najparvi trud prijah tebi ovo pisati, ufajući, kada izaznaš istinu od mene, da mi ćeš sve prijati za dobro. A za što imam sumnju nemalu da ti će u onomu ribarskomu prigovaranju jedna stvar biti neugodna dokle joj uzrok ne poznaš, a to jere si (možebiti) i od družih slišal bugarščice one koje su moji ribari bugarili i onu istu pisan koju obadva zajedno pripivaše, i mni mi se da mi ćeš reći u sebi: zašto nisi sam od tvoga uma kojegodi bugarščine i pisan izmislio i složio nego si pošal one stvari kê i družu umiju povidati? Zato ti dam znati da sam ja veliku pomnju stavil izpisati izvarstnomu vitezu onomu i dati na znanje sve ribanje moje i vaš put moj pravom istinom onako kakov je bio, ne priloživ jednu rič najmanju, jer se inako nije pristojalo ni onomu komu pisah ni meni koji sam pisal, budući mi draga bila vasda istina u svemu, i toliko veće, zašto tko godi bi čteći poznal da su riči novo složene i izmišljene, mogal bi po tom verovati i daržati da je i sve ostalo ono s lažom složeno i izmišljeno. Zatim jošće vim da zna tvoja milost kakono Latini darže (pravo i dostojno) historiju za rič istinu, jere joj stavljeno jest ime od one riči koja se zove histor, ča zlamenjuje vidin'je ali poznan'je, a to zač nitkor ini ne piše tej stvari nego tko jih je vidio i poznao. Tako ti i mi i sve strane našega jezika (koji se meju svimi ostalimi na svitu najveći broj i nahodi) darže i scine bugarščice za stvari istine, brez sumnje svake, a ne za lažne kako su pripovisti nike i pisni mnoge. Zato ovo budi odgovor moj i tebi i svim inim koji sam sa svom moćju (kako sam umil najbolje) izpisal sve ono ča je Paskoj i Nikola bugaril i spival; koje stvari ali su se oni od družih naučili ali družu od njih, toj meni ništore ni daje ni odnosi i ako ćeš da ti povim ono ča se meni mni, dim ti da je veće prilično k istini da su se oni od družih naučili nego družu od njih, a to jere su oni ribari i ljudi od mora koji, brodeći se nigda s ovim a nigda s onim, ništo su od ovoga a ništo od onoga slišali i s pomnjom slišajući naučili. Ino mi ne ostaje da reku za sada nego da ti se u svemu priporučujem i da želim svaki tvoj napridak i počten'je i čast kako sam želio vaskrat.

U Starom Hvaru na dvadeset dan mjeseca oktobra, sedmoga godišća od spasen'ja varhu tisuća pet sat i pedeset.

Petre Hektorović
istomu gospodinu Mikši Pelegrinoviću

Evo ti šalju, kripostni i naredni gospodine Mikša, oni sarbski način (ovdi zdolu upisan) kojim je Paskoj i Nikola svaki po sebi bugarščicu bugario i tokoje način od one pisni *I kliče devojka*, koju su obadva zajedno pripivali.

³⁷
*Vstáróm Hluáru na duádesét dán mifeça octobra, sedmo
ga godiscchia od spásenya, uarhu tisuchia pèt sát i pet
desét.*

PETRE HECTOROVICH ISTOMV GOSPODI-
NV MICHSCI PELEGRINOVICHIV.

Evoti scagliu Chripostni i náredni Gospodine Mi-
chscá, oni Sarbschi nácin (oudi zlólu upisan) Choyimá
ye Paschoy i Nichola sfachi po sebi bugarscchiçu buga-
rio, Itochóye nácin od oné pisni *I chlice Deuoychæ:*
Choyusu obadua zayeduo pri piuali.

B V G A R S C C H I C, A.

Chadamise radosane uoyevoda od digliasce,
Od suoyegá grada difnoga siuerina
Cestomise radosaf na siuerin obzirafce,
Teretomi onacho bellu gradu besiyafce

K

Ouornite ostangiam belli gradn sine rine
Moy diſni grade
: *Neznam uechie utyuluc, neznam uechie, uidisc lime*

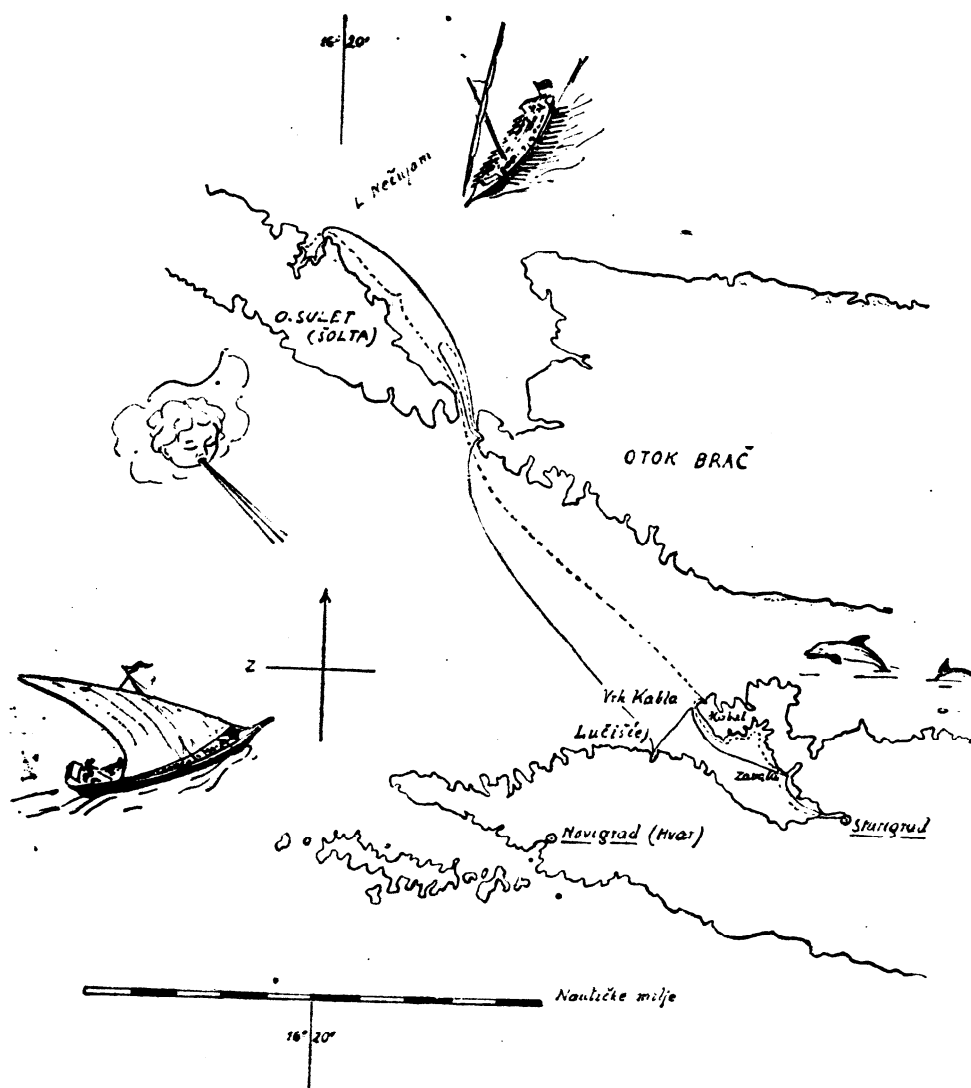
P I S A N.

Ichlice deuoy cha, Pochlice deuoy cha
Toſclice deuoy cha mladami tere giz dana,
Mlada . te . re . giz . daua, ſabrig bel la deuoy-
cha dunſya.

PE.

Hektorovićev notni zapis bugarščice *Kada mi se Radosave vojevoda* i *I kliče devojka* iz prvoga izdanja djela *Ribanje i ribarsko prigovaranje* i *razlike stoari ine složene* po Petretu Hektoroviću Hvaraninu, Venecija, 1568.

Karta Hektorovićevog putovanja

Karta puta. Puna crta (—) znači put u smjeru polaska, isprekidana crta (- - -) znači put kod vraćanja

RJEČNIK

ali - ali, ili, nego
alubaša (tur) - hrabri paša (v. *baša*)
arbor (lat.) - jarbol
arbun (tal.) - vrsta morske ribe
argutla (lat.) - držak kormila

bad - greben
bantuz - čašica za puštanje krvi
barziti - brzati, žuriti
barže - zar
baša (tur.) - turski glavar, starješina
baščina - očevina, domovina
bazd (*bazda*) - bazga, zova
bičak - škljoca, britva, tj. svinut nožić,
složen u koricama
bigati - bježati
bilig - znak, znamenje
blazina - jastuk
bljusti, bljudem - čuvati, paziti
bo - jer
bokara (tal.) - vrč; drvena čaša
boliti se - trpjeti
brašnenica - jelo, hrana
brašno - hrana, jelo
brez - bez
brođiti se - ploviti, prelaziti
bucati - činiti buku udarajući u more
posebnom spravom, *pobukom* (v.) ili
bucalom

bud - da, ako, kad
buklija - čutura
bus - šimšir, zelenika

cić (*cića*) - zbog; radi
cka - daska
ckvarn (gen. *ckvarni*) - mrlja

čarnorep - crnorep, ušata (vrsta ribe)
čarn - crn
čepriš - čempres
čestit - sretan
črida - niz; jato riba
čtiti - čitati
čtovat - častiti
čudan - divan; vrijedan čuđenja
čujaše - čuđaše, od *čuditi se*
čuju se - osjećam se
čuti - čuvati; bdjeti

dake - dakle
darvarica - spremište za drva
daržava - posjed; kraj
davori - jao; općenito uzvik
dažjevica - kišnica
der - sve do
diliti se - rasti se, poći
dim - v. *diti*

diti (prez. *dim*) - govoriti, kazati, reći
divstvo - nevinost, djevičanstvo
dogodati se - događati se
dolika - dolje
domodar - domaćin
domom - kući
došad - došavši
drozak (gen. *drozga*) - vrsta ribe, drozd, lumbrak
drugovja - drugi put
družba - društvo
dvorno - udvorno, uljudno

gatka - zagonetka
glavnja - cjepanica, panj
gostara - boca, staklenka
grajski - gradski
grustiti se - gaditi se, biti mrzak
gustirna - bunar, cisterna

hiniti - varati, obmanjivati
hitati - loviti
hotnica - priležnica, drolja
hraniti - čuvati, spremati
huje - gore, huđe

imiti - imati
inamo - drugamo
inude - drugdje
iskarnji - bližnji, susjed
izeti (prez. *izmem*) - uzeti, izvaditi
izgibil - smrt, propast
izmi - v. izeti
iznam - izvadivši
izplesti - izvući iz spleta, osloboditi
izvarnuti se - obraniti se

ja - v. *jati*
jajnik - slatko jelo od jaja
jame - v. *jati*
jati (prez. *jamen*) - uzeti; početi, uloviti
jazik - jezik
jeda - da li
jelsamin - jasmin, čemin
ježina - ženka morskog ježa; jestiva je njena ikra

jija - jed, bijes, gnjev
jizbina - jelo, hrana, jestvina
jizda - jezda, jahanje
jezditi (prez. *jižju*) - jezdjeti, jahati
jošće - još
jur - već

kako - kao
kami - kamen
kanjac - vrsta morske ribe
kanjčenica - sprava za lovljenje kanjaca
kapara - biljka kojoj se pupoljci ukiseljuju za začn
kaškaval (tal.) - kačkavalj, vrsta masnog ovčjeg sira
katun (rom.) - selo, kraj; pastirsko naselje
kavad, kavada (grč.) - bogata svilena gornja haljina
kî, kîno, - koji, kojino
kip - tijelo
kirižija - vozar, kočijaš koji vozi tuđu robu za kiriju
kloniti - pružiti
knjižnik - pisac
kô - kako
kolač - obli kamen koji mrežu vuče na dno mora
kom - kad
komarča - vrsta morske ribe, lovrata, podlanica
kon - kod, kraj
konik - nastamba
kopitnjak - oruđe za hvatanje kopita (školjaka)
koporati (prez. *koporem*) - micati se
kripost - snaga
kupica - čaša

lačahan - gladan
lačan - gladan
lahčina - lakoća
lantina (tal.) - vrsta jedra; motka što drži jedro
li - ali; premda, makar
ličmina - ličina, konop
liše - više, osim, iznad

liti - godinama, od *lito*
luč (gen. *luča*) - drvo što dobro gori, slu-
ži i kao svijeća
lustra - ljuska

mali - malo tko
mardav - nespretan
medni - slatki, medeni
metati - bacati (mrežu)
metan'je - v. *metati*
milošća - milost, ljubav, ljubaznost
minovati (prez. *minujem*) - nadilaziti
minuti - izraziti mišljenje, misliti
mislidir - deder misli
misto - prostor
mišćani - sugrađani
mlajahti - mlađahni
mlaji - mlađi
mniti - misliti
množ (gen. *množi*) - mnoštvo
množati - pojačavati se
moriški (tal.) - moreški, maurski, arapski
mošnja - kesa
muškati (tal.) - muškat, vrsta grožđa i
vina

nač - zašto, čemu
nadijati se - nadati se
nadvoru - vani, na otvorenom
najliše - najviše, osobito
napraviti - popraviti urediti
naprišno - brzo, naglo
naredan - čestit, valjan; uredan; kako
treba
naručati - povjeriti, reći
naslon - pomoć, oslonac
nasvaditi - oklevetati, optužiti
nenaviditi - mrziti
neslan - budalast, nespretan
nestva - dio lovine, riba koju svaki ribar
nosi kući
neumići - koji ne umiju
nezadnjen - bez dna
nici - neki, nekoji
nič - nešto
nikôko - nekoliko vremena
nizdola - prema dolje

nohat - nokat
nuti - gle

njizdo - gnijezdo

obadati - bosti
obitati (prez. *obetuju*) - obećati, zavjeto-
vati se
obezan - obvezan
oblast - vlast
obliniti se - ulijeniti se
obonjan'je - njuh
obrati - izabrati
obsići - opsjeći
obstupiti - opkoliti
oć (oći) (prez. *ođu*) - pustiti, otići
odditi - otkačiti
odiliti se - oprostiti se, poći
odrišen - razriješen, odgonetnut
ogar - lovački pas
ojdoše - v. *oć*
onada - onda, tada
onuje - onuda, dalje
optićiti se - umnožavati se
ostinuti - ohladnjati
oštarje - oštrice, sječivo
otaći - otići
odkladati - izostavljati
otkle - otkad
oto - eto
otvor - u izrazu *riči bez otvora*: nejasne
riječi
ozirati se - obzirati se, pogledavati
ozubatac - zubatac, vrsta ribe

padela (tal.) - tava
pagar (lat.) - vrsta morske ribe slične zu-
bacu, tvrdoperka
pametiti - pamtiti
paprenjâk - vrsta kolača
paržina - sitni pijesak, pržina
pedipsija (grč.) - kazna
pereni - perjem iskićeni
pic - vrsta morske ribe
pića - hrana
pisačje - krupniji pijesak
pismo - knjiga

plaho - bijesno, žestoko
plav - brod
plinak - plijen
pobuk - sprava za *bucanje* (v.), na štapu nataknut drven čunj, s izdubenim dnom, kojim se okomito udara u more, da se ribe plaše (búcalo, bucaljka)
počalo - počelo, iskon
počati - početi
počinuti - umrijeti, uginuti
počten'je - počast, poštovanje
podbujati - poticati
podivati se - pojavljivati se
pogarditi - pokuditi
pogarjen'je - pokuda, pogrđenje
pohajati - posjećivati
pohititi - primiti, uzeti
poj - pođi, hajde
pojimati - prihvaćati
pokojan - miran
pomen - pomnja, mar
ponišan - uznesen
popeljati - povesti, krenuti
popričivati - prijetiti
porajati - porađati, stvoriti
poskitati - pružiti, darovati
pospih - hitnja, žurba
postati - stajati, zadržavati se
postupati - slijediti
pošad - pošavši
potan - znojan
potarpiti - počekati; *malo potarpivši* - nešto kasnije
potičući - trčeći
potočiti rič - progovoriti
potratiti - potrošiti
potvarjuje - potvrđuje, od *potvarditi*
poviditi - ispričati, reći
povodni - koji se mogu voditi
povoljno - rado, lako
povrat - povratak; *i da bi mi na povrate* - kad bi mi se mogao povratiti
pozabiti - zaboraviti
pozirati - gledati
prašćati - praštati; *ne prašćajući trudu* - radeći s naporom
prav u izrazu *za pravi društvene* - po društvenim običajima (Klaić)

pravdenik - pravednik
praviti - kazati, reći, govoriti
praznovati - stajati besposlen
prem - upravo, baš
prežati - motriti, vrebati
prî - prije
pričati - početi
pridisati - predahnuti
pridnji - prijašnji
prigovaran'je - razgovor, nadmetanje riječima
prihiniti - prevariti
prijati (prez. *primem*) - primiti
priklonit - naklonjen, ljubazan
priličan - sličan
pripivati - pjevati
prisnac - prijesnac, kolač punjen sirom i jajima
pristanuti - prestati
pristupati - pristupati
priša (tal.) - žurba, brzina
pritač - priča, gatka
pritanko - potanko, mudro, umno
pritanj - konop kojim ribar drži mrežu
procip - vrsta sira
prolitati - proljetati
prostriti - prostrijeti
prošćen'je ispitati - oprostiti se
prudan - koristan
pruđiti - koristiti
psost - pogrda, psovka
put - koža
putju - bludno

rapa - rupa, škrapa
razčiniti - razrušiti, uništiti
razgovor - zabava, utjeha
razjagmiti - oplijeniti, rastjerati
razlik - različit, raznolik
razpravljati se - razodijevati se
rebčar - nastamba za vrapce
režljiv - koji reži, pakostan
ribanje - lov na ribe
riti - reći
riti - kopati, obrađivati
roditetji - svojta
rojen - rođen

ručati, ručiti - doručkovati
rugljiv - porugljiv

sad - vrt, voćnjak, nasad; mali vinograd
sadra, sadrina - šupljikavo kamenje
saj - ovaj
sajen - sađen
salpa - vrsta morske ribe
sarce - srce
sežanj - hvat, mjera za dužinu
shoditi se - sastajati se
shrana - shranica, čuvanje, pohrana
shraniti - sačuvati
siditi - sjediti; dangubiti
sinca - sjena
skazati - pokazati, ukazati
skončan'je - smrt
skrabijica - posudica, kutijica
skrača - škrapa, stijena
skupost - škrtost
skut - krilo u jedra, jedro
slačati - zaslađivati
slajati - v. *slačati*
smarsit - izbrisati, uništiti
smiriti - namjeriti, pogoditi
smorac - vjetar koji puše s mora, maestral
snititi - potpaliti, podjariti; *snititi se ričmi* - posvađati se
spametljiv - pametan, mudar
sprid - sprijeda
spuniti - ispuniti, izvršiti
sredan - sređen, valjan
sta - su (dual glagola *jesam*)
stan - kuća, dom
stanovit - postojan, siguran
stanjica - put, staza
starati se - brinuti se
stargati (prez. *staržem*) - strgati, strugati
stati - prestati; sresti
statira - vaga s pomičnim utegom (kantar)
stéći - stojeći
stirati - ribati
stoka - stečevina
straćati - trošiti
subaša (tur.) - zamjenik *baše* (v.)

surgati plav - usidriti brod
svada - svađa, prepirka
sviditi se - uvjeriti se
svist - svijest
svît - svijet
svit - svjet, savjet
svoziti - prevaliti vozeći

šarag (gen. *šarga*) - pagar, vrsta morske ribe
šćediti - štedjeti
šćitak - štitak, mali štit
škrpina - škarpina, vrsta morske ribe
šmigati - šuljati se

taknutje - opip
tamariš - tamaris, metljika
tančina - oštroumnost, domišljatost
tarpeza - stol
tarsje - trsje, lozje
tašč - prazan, gladan
taščad (gen. *taščadi*) - taština; *u taščadi* - uzalud
taščina - taština
teći - trčati
teg - napor, težina
tekući - v. *teći*
težan'je - rad, napor
težiti zemlju - obrađivati zemlju
timun (tal.) - kormilo
tiskno - oskudno
toje - također
tôka - tolika
tokoj - također
totu - tu
trata (lat.) - ribarska mreža potegača
tratiti - trošiti
travina - busen trave za plašenje riba pri ribarenju
tretom - treći put
trilja - barbun, trlja, vrsta morske ribe
trujan'je - rad, napor
triska - buka, treska
tučan - mastan, debeo
turta - neko slatko brašneno jelo; danas se tako na Hvaru zove glava kruha

učtovati - častiti
ufan stati - biti uvjeren
ugajati - odgonetati
ugarci - ugorci, ogrci, morski pužići
ujati - uhvatiti
ujimati se - ustručavati se
ujti - pobjeći
ulizši - uljezavši, od *ulisti*
umeten - smućen
umiš - umješšan, vješt
umin'je - umijeće
uprašati - pitati
usilan - silovit
uvistiti se - obavijestiti se, shvatiti
uvrijen'je - povreda
uzdaržati - posjedovati
uzgoru - gore

vadriti - udariti
vaju - gen. duala zamj. *vi* - vaš, vas
varh - vrh (prijedlog)
vartal - vrt
vaščina - pogrda, sramota
vazdakrat - uvijek
vazeti - uzeti
već, veće - više
velju - velim (stari oblik prezenta)
veruga - lanac
vid, vide - baš, istina je
viditi se - činiti se
viditi - znati
vim - znam, prezent glagola *viditi*
višć - vješt
vite - znate, v. *viditi*
vrana - vrsta morske ribe

vred - odmah
vuhliti - laskati, lisičiti

zabaviti - prigovoriti
zabiti, zabudu - zaboraviti
zacić - poradi, zbog
začinjati - pjevati
zaditi - škoditi
zagrubiti - zamjeriti se, sagrješiti
zatišan - suvišan
zaman'je - uzalud
zamirati - poštovati, častiti
zarčeci - gledajući
zasloniti - zaštititi
zastupiti - obraniti
zavijati - zavidači
zdila - zdjela
zgajati - ugađati
zgar - odozgo
zgoditi - ugoditi
zlamen - znak
zlat - zlatan
zlohovník - razbojnik, lupež
zlorušan - u zlom ruhu, loše odjeven
zoriti - paziti, gledati

žafrań - šafran
žaja - žeđa
žara - zemljan sud za spremanje ulja
ždrib - žlijeb
žeja - žeđa
žilj (tal.) - ljiljan
žitak - život
živin'je - življenje, život
župa - kraj, krajina